

Aleg 734

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowych Zakładach naukowych rolniczych w Dublanach i o krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych w Dublanach i we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego za rok 1908/9 nie zostało załatwione przez Wysoki Sejm na ostatniej sesyi.

Objęty powyższem sprawozdaniem wniosek Wydziału krajowego o przyznanie Maryi Eberhardtowej, wdowie po wysłużonym dozorczy zakładów dublańskich, stałego zaopatrzenia w kwocie 150 koron rocznie załatwiony został przy uchwaleniu budżetu przez przyjęcie przez Wysoki Sejm odnośnej pozycyi budżetowej.

Poniżej przedstawiamy sprawozdanie o zakładach dublańskich i stacyach doświadczalnych za rok 1909/10.

I. Akademia rolnicza.

W myśl uwag zawartych w sprawozdaniu komisji gospodarstwa krajowego o zakładach dublańskich, przedstawionem Wysokiemu Sejmowi w listopadzie 1908, uchwalił Wydział krajowy po wysłuchaniu opinii kuratoryi zmianę statutu Akademii, znosząc mianowicie obowiązujące dotychczas formalnie warunki przyjęcia a wprowadzając natomiast do statutu postanowienie, że do Akademii rolniczej w Dublanach wpisać się można wyłącznie na podstawie świadectwa dojrzałości ośmioklasowego gimnazjum (każdego typu) lub szkoły realnej. Zmianę statutu przyjęło do wiadomości c. k. Ministerstwo rolnictwa reskrytem z dnia 10. czerwca 1910 l. 10536.

Zaostrzone warunki przyjęcia nie wpłynęły oczywiście zupełnie na stan frekwencji, od dłuższego bowiem czasu zgłaszają się do Akademii wyłącznie maturzyści. Na rok szkolny 1910/11 wpłynęło do dyrekcji 100 zgłoszeń, w tem połowa z Galicyi, z tych jednak tylko 11 kandydatów wniosło o przyjęcie na koszt własny, inni kandydaci ubiegali się o miejsca funduszowe. W rezultacie przyjęła Dyrekcya na I. rok nauki 35 uczniów, w czem 21 pochodzących z Galicyi.

Trzydziestu uczniom pochodzącym z poza granic kraju musiała dyrekcya odmówić przyjęcia z braku pomieszczenia w domu zakładowym. Komisya gospodarstwa krajowego podnosi w swem ostatniem, przez Wysoki Sejm niezadowolonym, sprawozdaniu o szkołach dublańskich tę przykrą konieczność powtarzającej się od kilku lat odmowy przyjęcia w poczet uczniów Akademii dość znacznej liczbie młodzieży i zaleca Wydziałowi krajowemu rozważenie kwestyi eksternistów. Wydział krajowy w poszczególnych wypadkach zasługujących na uwzględnienie udzielał uczniom pozwolenia na mieszkanie po za zakładem i nadal tak będzie postępował zwłaszcza w wypadkach, które komisya miała na myśli tj. co do uczniów starszych, którzy odbywali już studia w wyższych zakładach naukowych lub oddawali się już dłuższy czas pracy zawodowej. Samego braku miejsca w domu zakładowym ani komisya ani też Wydział krajowy nie mogą uważać za okoliczność uzasadniającą pozwolenie na mieszkanie po za domem zakładowym a to raz dla tego, że na wsi w Dublanach po za lichymi mieszkaniami, które zajmują liczni asystenci, laboranci i inni funkcyonaryusze zakładu nie ma mieszkań, w których mieścić by się mogli uczniowie, powtórę zaś dla tego, że uczniowie, którzy nie znajdują miejsca w Dublanach, mogą zwrócić się do zakładu równorzędnego opartego obecnie także o folwark doświadczalny, jakim jest studyum rolnicze w Krakowie. Nadto trzeba wziąć na uwagę, że obecnie przed dalszem zwiększaniem frekwencyi w Dublanach musiałyby być uczynione inwestycje celem rozszerzenia pracowni naukowych, już dzisiaj jak n. p. pracownia rolnicza i hodowlana, zaledwie wystarczających.

Aleg. 1. Blizsze wyjaśnienia o frekwencyi uczniów, ich postępkach, o pracach grona profesorów i rozwoju Akademii w ogólności zawiera załączone jako alegat 1. sprawozdanie Dyrekcyi za rok szkolny 1908/9.

Pod koniec zeszłego roku przedstawiła Dyrekcyja Akademii Wydziałowi krajowemu opracowany przez kolegium profesorów projekt zmian w programie naukowym tej szkoły. Przystępując do rewizyi programu grono profesorów zastanawiało się przede wszystkim, czy za śladem Akademii ziemiańskiej w Wiedniu i Studium rolniczego w Krakowie należy także szkole dublańskiej dążyć do zorganizowania czwartego roku studyów, czy pozostać przy obecnym stanie kursu trzyletniego. W rezultacie oświadczyło się kolegium za zatrzymaniem planu dotychczasowego poprzestając na zmianach zasad organizacyi szkoły nie naruszających, jak właściwsze ugrupowanie wykładów na poszczególne półroczia, rozszerzenie niektórych ćwiczeń, wprowadzenie przytki wakacyjnej, wreszcie pewne ulepszenia w toku egzaminów. Wnioskami swemi objęło kolegium ponadto projekt kursu dla instruktorów rolniczych tworzącego fakultatywne przedłużenie normalnych studyów w Akademii z celem uzupełnienia wykształcenia uczniów w kierunku specjalnych zadań przyszłych instruktorów rolnictwa dla włościan lub fachowych funkcyonaryuszów stowarzyszeń rolniczych. Projekt ten rozwijający zadania i funkcyje Akademii, podany na razie w zarysie, wymaga jeszcze studyów i bliższego opracowania.

Uposażenie naukowe Akademii zyskało w ubiegłym okresie dwa ważne uzupełnienia. W bieżącym roku ukończono mianowicie budowę części stacyi doświadczalnej dla maszyn i narzędzi rolniczych obejmującej halę dla doświadczzeń, pracownię mechaniczną i kuźnię w cenie kosztorysowej około 19.500 K, która znalazła pokrycie w kredytach przyznanych na ten cel w latach ubiegłych. Pozostaje obecnie jeszcze do wykonania budowa drugiej części stacyi, to jest hali maszyn. Projektowana hala o powierzchni zabudowanej 240 m² a dającej wraz z obustronnemi galeryami 320 m² powierzchni użytkowej służyć ma na pomieszczenia maszyn i narzędzi zakupionych lub nadesłanych do wypróbowania, oprócz tego będzie ona miejscem do demonstracyi, a zebrane maszyny najnowszej konstrukcyi stanowić będą rodzaj wystawy nieustającej. Kosztorys tej budowy opiewa na 21.500 K. Do tego przyłączają się następujące koszta urządzenia :

motor benzynowy, transmisya, płyta fundamentowa do ustawiania maszyn	8.300 K
urządzenia warsztatu, tj. kuźnia, stugarka, tokarnia	2.600 K
pracownia profesora (szafy, stoły i t. p.)	1.000 K
razem	<u>11.900 K</u>

Ukończenie budowy i urządzenie stacyi mechanicznej wyniesie więc w sumie 33.400 K. Roboty te zamierza Wydział krajowy zarządzić w następującym roku, uprasza przeto Wysoki Sejm we wniosku w zakończeniu sprawozdania przedstawionym o otwarciu na ten cel kredytu i uchwalenie wstawionej już do rubr. X. preliminarza budżetu krajowego na rok 1911 pierwszej części pokrycia w sumie 17000 K.

Na polu doświadczalnym katedry uprawy roślin przybył spichrz połączony z połową pracownią dla prac nad uszlachetnianiem roślin uprawnych.

Badaniom naukowym nad hodowlą roślin zainicyowanym i prowadzonym dodatnio przez katedrę rolnictwa w Dublinach, pragnie Wydział krajowy dać szerszą podstawę prowadzącą do praktycznego użytkowania wyników w dziedzinie już samej produkcji. To praktyczne zadanie wypróbowania umiejętności badań w warunkach gospodarskich zapomocą doświadczeń polowych a następnie rozpowszechnienia ulepszonych odmian roślin uprawnych leżało w zakresie czynności Stacyi doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie. Działalność doświadczalną, podejmowaną samodzielnie lub z ramienia Komitetu Towarzystwa gospodarskiego, nie mogła atoli stacya należycie rozwinąć z braku własnych, blisko położonych pól doświadczalnych. Wobec tego przy sposobności rewizyi programu stacyi powstał projekt wyłączenia z zakresu jej zadań czynności doświadczalnej w dziedzinie uprawy roślin a złączenia natomiast tej akcji z katedrą rolnictwa w Dublinach.

Gdy nadto powstać miał w stacyi w najbliższym czasie dział ochrony roślin uznał Wydział krajowy za pożądane zespolic także to pole działania z pracowniami naukowymi Akademii. Stacya botaniczno-rolnicza we Lwowie ograniczy zatem swą czynność do kontroli i oceny nasion tudzież doświadczeń nad poprawą polonin, natomiast projektuje Wydział krajowy utworzenie w oparciu o katedrę rolnictwa Akademii w Dublinach instytutu doświadczalnego uprawy roślin o dwu działach prac:

- a) oddziału uprawy roślin i hodowli nasion,
- b) oddziału ochrony roślin uprawnych.

Zadaniem oddziału pierwszego będzie prowadzenie dalej akcji rozpoczętej już przez obecnego profesora rolnictwa, Dr. K. Miczyńskiego w kierunku wprowadzenia i rozpowszechnienia ulepszonych odmian roślin uprawnych tudzież wytworzenia miejscowych odmian uszlachetnionych przez poparcie i fachowy kierunek hodowli nasion w kraju. Zadaniem działu ochrony roślin będzie badanie i zwalczanie chorób i szkodników roślin uprawnych. Na zorganizowanie i utrzymanie tego instytutu wstawił Wydział krajowy do preliminarza budżetu Akademii na rok 1911 sumę 13.310 K czem objęte są zarazem pobory ukwalifikowanego asystenta i laboranta. Wyszczególniona suma podnosi dotychczasową dotację pól doświadczalnych katedry rolnictwa o 9000 K, lecz nadwyżkę tę kompensuje równoczesna redukcya wydatków stacyi botaniczno-rolniczej we Lwowie, stosownie do uproszczonego zakresu jej działania, co poniżej jeszcze uzasadniamy.

W gronie profesorów Akademii zaszły w ubiegłym roku następujące zmiany. W miejsce Dr. St. Grabskiego, profesora ekonomii społecznej, powołanego na uniwersytet lwowski, profesorem ekonomii społecznej w Akademii zamianował Wydział krajowy Dra Zbigniewa Pazdrę, docenta szkoły politechnicznej we Lwowie i kierownika krajowego biura pośrednictwa pracy. Również opróżnioną została katedra botaniki i fizjologii roślin wskutek zamianowania Dra Maryana Raciborskiego zwyczajnym profesorem uniwersytetu lwowskiego. Na tę katedrę powołał Wydział krajowy Dra Seweryna Krzemieniewskiego, docenta uniwersytetu jagiellońskiego. Starania Wydziału krajowego o obsadzenie drugiej katedry hodowli nie odniosły niestety dotychczas pożyślnego rezultatu.

W etacie asystentów Akademii preliminarzuje Wydział krajowy na rok 1911 dwie nowe posady asystentów katedry hodowli i mechaniki rolniczej w uznaniu potrzeby dodania pomocy odnośnym profesorom w prowadzeniu ćwiczeń z uczniami i pracowni naukowych.

4

Ze spraw administracyjnych należy podnieść instalację wodociągową w domach profesorskich częściowo już wykonaną, częściowo zaś odroczoną do przyszłego roku ze względu na kanalizację tych domów. Według opinii fachowej bowiem doprowadzenie wody do niektórych domów o większej liczbie mieszkańców wymaga równoczesnego wykonania kanałów celem odprowadzenia wody. Wydział krajowy zarządził zatem sporządzenie planów kanalizacji, która ma być włączoną do istniejącego systemu kanałów w Dublanach i wstawił na ten cel do rubr. X. preliminarza budżetu krajowego na rok 1911 kredyt w wysokości 10.000 koron.

Wydział krajowy nie spuszczał również z oka sprawy budowy dalszych domów profesorskich. Stan obecny jest taki, że niema mieszkania dla profesora nauk społecznych, który dojeżdża na wykłady ze Lwowa, ponadto zaś należało się liczyć z możliwością obsadzenia drugiej katedry hodowli. W tym celu Wydział krajowy zarządził sporządzenie planów w dwóch alternatywach, mianowicie planów na dwa domy parterowe i planu budynku jednopiętrowego z dwoma mieszkaniami profesorskimi.

Koszt domu parterowego o jednym mieszkaniu wyniósłby ze względu na niekorzystne warunki budowy w Dublanach, przeszło 40.000 koron, koszt budynku jednopiętrowego natomiast 70000 koron, przyczem zaznaczyć należy, że mieszkania w budynku jednopiętrowym byłyby szczuplejsze i mniej wygodne niż w parterowym. Mimo gotowych projektów technicznych Wydział krajowy nie przedstawia wniosków o przyznanie kredytów na powyższe budowy ze względów budżetowych, zwłaszcza, że musieliśmy preeliminować na rok 1911 nadzwyczajny kredyt 35.000 K na przeprowadzenie najpilniejszych inwestycji na folwarku zakładowym.

Również ze względów finansowych nie przedkłada Wydział krajowy na razie wniosków w sprawie budowy ochronki w Dublanach, którąto budowa o powierzchni zabudowanej z górą 200 m² kosztowałaby według przygotowanego planu i kosztorysu około 21.500 koron

Na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 2. listopada 1908, ustanawiającej 10 stypendyów po 1000 koron rocznie dla zwyczajnych uczniów Akademii rolniczej w Dublanach, nadał Wydział krajowy na rok szkolny 1909/10 stypendya siedmiu kandydatom narodowości polskiej i ruskiej, synom rolników, którzy wykazali się celującymi świadectwami dojrzałości szkół średnich galicyjskich. Na rok szkolny 1910/11 ogłosił Wydział krajowy konkurs na dalsze trzy stypendja, tak że w roku tym będzie aktywowanych 10 stypendyów, przeznaczonych na kształcenie instruktorów dla włościan. Wskutek konkursu wpłynęło 25 podań uczniów szkół średnich, którzy przeważnie w r. 1910 złożyli egzamin dojrzałości.

Wydział krajowy ponowił starania u c. k. Rządu o przyczynienie się subwencją państwową do akcji kraju w kształceniu instruktorów rolnictwa, lecz starania te nie dały jeszcze rezultatu.

2. Niższa szkoła.

Aleg. 2. Ulepszenia wprowadzone w planie nauki i zajęciach uczniów, o czym wspomnieliśmy w poprzednim sprawozdaniu, ścisły dobór uczniów zapewniły tej szkole zupełnie prawidłowe funkcjonowanie.

Wydział krajowy nie przedsięwziął dotychczas żadnych istotnych zmian w ustroju szkoły, gdyż, jak to również zaznaczono w poprzednim przedłożeniu, sprawa ta nie jest jeszcze dojrzałą. Wydział krajowy stwierdza, że kwestya reorganizacji niższej szkoły rolniczej w Dublanach, niedającej bynajmniej gorszych rezultatów nauki w porównaniu z innymi krajowymi szkołami tego stopnia, jest wpływem niedostatecznego uposażenia w budynek i pewnych, dających się jednak pokonać, trudności biorących swe źródło ze wspólnego pomieszczenia szkoły z innymi zakładami dublańskimi. Lepszemu uposażeniu szkoły w Dublanach lub przeniesieniu w inne

miejsce stoją znaczne koszty na przeszkodzie, przeobrażenie zaś szkoły na zakład innego typu zmniejszyć musiałoby, zdaniem naszym ze szkodą dla sprawy, ilość trzy-letnich niższych szkół rolniczych, właśnie w chwili wzmożenia frekwencji ponad pojemność każdej z tych szkół z osobna.

Z tych powodów Wydział krajowy nie stawia jeszcze dalej idących wniosków w sprawie niższej szkoły.

Braki płynące z pomieszczenia zakładu w starym budynku, stara się Wydział krajowy w miarę środków usuwać, w szczególności nakazał usunięcie pralni z suterenu niższej szkoły.

3. Szkoła gorzelnicza i gorzelnia.

Przebieg nauki w roku 1909/10 tudzież wyniki ostatniej kampanii gorzelnicznej przedstawione są w załączonym jako alegat trzeci sprawozdaniu kierownika szkoły gorzelnicznej.

3. Jak w roku ubiegłym, zorganizowano dla uczniów Akademii kurs praktyczny w czasie feryi Bożego Narodzenia 1909 roku. W kursie wzięło udział 11 uczestników z których 5 złożyło egzamin.

W czerwcu b. roku powtórzono czterotygodniowy praktyczny kurs dla kierowników gorzelń, w którym wzięło udział 10 gorzelników z Galicyi i 2 z Królestwa. Stosunek uczniów pochodzących z Galicyi do zakrajowych układa się znacznie korzystniej na kursie letnim niż na sześciomiesięcznej nauce zimowej, co jest tylko dowodem, że zorganizowane przed rokiem letnie kursa praktyczne odpowiadały potrzebom gorzelnictwa krajowego.

Komitety Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i rolniczego w Krakowie zwróciły się do Wydziału krajowego z prośbą o pomnożenie sił fachowych szkoły gorzelnicznej w Dublanach celem spotęgowania jej wpływu bezpośredniego na przemysł gorzelniczny w kraju.

Kierownik szkoły gorzelnicznej służy już od kilku lat, o ile obowiązkowe zajęcia w szkole na to pozwalają, fachowymi wskazówkami w kwestjach techniki fermentacyjnej zywany na miejsce lub w drodze pisemnej. Szereg gorzelń, mianowicie 11 w Sanockiem, gdzie w roku zeszłym odbył się kurs dla właścicieli gorzelń, 8 zaś w Rawskiem pozostaje w stałej opiece szkoły gorzelnicznej za pomocą nadsyłania raportów w ciągu kampanii. Celem umożliwienia także innym coraz liczniej zgłaszającym się gorzelniom, korzystania z opieki szkoły gorzelnicznej, celem przeprowadzenia doświadczeń z różnymi sposobami postępowania nie tylko we wzorowej gorzelni w Dublanach, lecz w zwykłych warunkach gorzelni rolniczej, wreszcie celem organizowania krótszych kursów praktycznych dla właścicieli i kierowników gorzelń w różnych okolicach kraju — upraszają Komitety o zwiększenie personelu szkoły gorzelnicznej przynajmniej o jedną siłę fachową.

Z uwagi na to, że wiele gorzelń w kraju dalekich jest jeszcze od tego poziomu techniki produkcyjnej jaki w naszych warunkach jest możliwy, że zresztą nie tylko gorzelnie o przestarzałej technice potrzebują pomocy lecz i dla racjonalnie urządzonych i prowadzonych ważną jest rzeczą, by mogły każdą zdobycz wiedzy wyzyskać, i wydajność zwiększyć postanowił Wydział krajowy po wysłuchaniu opinii sekcji stałej komisji dla spraw rolniczych wstawić do preliminarza szkoły gorzelnicznej na rok 1911 kredyt na utrzymanie instruktora dla gorzelń rolniczych, mianowicie 2400 K tytułem jego płacy i 360 K na mieszkanie. Wydział krajowy preliminuje ustanowienie tego funkcyjnaryusza z tem zastrzeżeniem, że subwencya przyznana w zasadzie komitetom krajowych Towarzystw rolniczych na podniesienie techniki produkcyjnej gorzelń rolniczych użyta będzie na wymienione powyżej cele doświadczalne i kursa, koszty podróży zaś i diety instruktora w skali w służbie krajowej ogólnie przyjętej ponosić będą strony z usług instruktora korzystające.

4. Folwark.

Z pośród zakładów dublańskich szczególną uwagę poświęciliśmy w bieżącym roku sprawom folwarku. Celem fachowego zbadania stanu i potrzeb folwarku zakładowego uprosiliśmy wybitnych ziemian P.P. Jana hr. Mycielskiego i Jerzego Turnaua o przeprowadzenie lustracji gospodarstwa i wydania na tej podstawie opinii o jego stanie, wadach i potrzebach, których zaspokojenie postawić powinno folwark szkolny na odpowiadającej mu stopie, wzorowe pod względem kultury i rentowności. Panowie ci przyjęli z obywatelską gotowością zaproszenie, zbadali gospodarstwo folwarczne w maju b. r. i złożyli o wyniku lustracji pisemny referat, streszczający się w następujących głównych punktach. System gospodarstwa na roli jest zdaniem ekspertów bez zarzutu; uprawa mechaniczna, nawożenie, starania posiewne i wykazane wysokie zbiory z morga nie wymagają żadnych zmian, natomiast kierunek hodowli bydła, teoretycznie naukowym wymaganiom zadość czyniący, ekonomicznie celowi nie odpowiada.

Produkcya mleka w danych korzystnych warunkach sprzedaży jest za mała, w tym więc kierunku należy wprowadzać ulepszenia w utrzymywaniu znaczniejszej ilości inwentarza dochodowego. Zabudowania folwarczne są całkiem niedostateczne, nieliczące z zadaniami gospodarstwa szkolnego. Podstawą dochodowości gospodarstwa powinny stać się łąki, zajmujące obszar 175 ha. Tutaj należy założyć stałe pastwiska, wyłączyć produkcję zielonej paszy na roli a całą produkcję inwentarza i mleka przenieść na łąki. Rozszerzona za to uprawa roślin handlowych na roli powinna stanowczo podnieść rentowność gospodarstwa. Pp. eksperci stwierdzają dalej, że pod względem organizacyjnym gospodarstwo folwarku zakładowego robi wrażenie niedostatecznie jeszcze wytkniętej celowości, co pospołu z niedość przejrzystą rachunkowością utrudnia ocenę kalkulacji rozchodów i przychodów gospodarczych. W każdym razie koszty robocizny są bezwzględnie za wysokie i każą przypuszczać wadliwości w używaniu siły roboczej.

Sprawozdawcy zaznaczają nakoniec, że folwark dublański powinien stale przeprowadzać doświadczenia z nowszymi metodami uprawy, żywieniem inwentarza i próby z nowszymi narzędziami rolniczymi. Odpowiednio do zadań wzorowego folwarku Akademii rolniczej należy do zarządu folwarku obok naczelnego dyrektora zakładów dublańskich powołać agronoma z akademickim wykształceniem i doskonałymi kwalifikacjami praktycznymi.

Sprawozdanie powyżej streszczone uczyniliśmy przedmiotem obrad sekcji stałej komisji dla spraw rolniczych przy udziale kuratorji i dyrektora zakładów dublańskich. Ze strony administracji folwarku wyjaśniono, że skonstatowana chwiejność w planie gospodarczym jest wpływem stanu przejściowego, w jaki weszło gospodarstwo dzięki melioracji 200 morgów łąk torfowych, wykonanej w roku 1906 i 1907. Przyjęcie nowego planu gospodarczego musiało poprzedzić ustalenie w drodze doświadczeń najwłaściwszego użytkowania łąk zmeliorowanych. W głównych punktach doświadczenia już zebrano; administracja folwarku przystąpi bezpośrednio do ułożenia systemu gospodarczego, użytkując wskazówki, które lustracja folwarku w rezultacie przyniosła. Melioracja ukończona w roku 1907 nie wpłynęła jeszcze na zwiększenie dochodów, miała bowiem tylko osuszenie i nawodnienie łąk na celu; potem dopiero nastąpiło właściwe zakulturowanie łąk, tj. mechaniczna uprawa, nawożenie i podsiew trawami — dokonane już na $\frac{2}{3}$ częściach obszaru, reszta uprawiona będzie w roku 1911. Najbliższe już lata przyniosą zdaniem administracji folwarku wyższe zbiory i dochody.

Kultura łąk spowodowała także wzrost kosztów robocizny. Był to objaw przejściowy, już bowiem w roku gospodarczym 1909/10 koszt robotnika spada na 16.504 K (w roku 1908/9 wynosił 24.725 K) jak to wykazuje zestawienie rachunku pieniężnego administracji folwarku podane w 4. załączniku sprawozdania.

Aleg. 4.

Na zły stan budynków folwarcznych wskazywaliśmy już niejednokrotnie od szeregu lat. Obecnie po zaspokojeniu najpilniejszych potrzeb zakładów naukowych jest stosowna chwila przystąpić do uporządkowania zabudowań folwarku. Polegając

na opinii pp. ekspertów i wnioskach dyrekcji preeliminujemy na rok 1911 następujące inwestycje na folwarku:

- a) budowa nowego spichrza dwupiętrowego, murowanego, krytego dachówką, z piwnicami na okopowe, o pow. zabud. 200 m² (po 55 K) 11.000 K,
- b) postawienie jednej stodoły połowej na pomieszczenie plonów, drewnianej, krytej ruberoidem o pow. zabud. 300 m² (po 35 K) 10.500 K,
- c) rekonstrukcja stodoły na folwarku 7000 K,
- d) zakupno młocarni ze samopodawaczem (do lokomobili, którą folwark z czasów eksploatacji torfu posiada) 7000 K.

Razem 35.500 koron.

Sumę tę wstawiliśmy do rubr. X. preliminarza wydatków funduszu krajowego na rok 1911 i upraszamy Wysoki Sejm o uchwalenie tego nadzwyczajnego kredytu.

Zalecaną przez ekspertów budowę stajni dla koni i rekonstrukcję obory pozostawiamy ze względów budżetowych na dalszym planie.

5. Rolnicze stacye doświadczalne.

Aleg. 5. Działalność tych instytucji w r. 1909 opisują załączone sprawozdania kierowników stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach (alegat 5) i botaniczno-rolniczej we Lwowie (alegat 6).

leg. 6. W działalności stacyi chemiczno-rolniczej widzimy znaczny przyrost rozbiorów w roku 1909 w porównaniu z latami ubiegłymi. Mianowicie ogólna liczba rozbiorów w roku 1909 wynosiła 3094, w roku 1908 natomiast 2658, zatem przyrost 436, z tego rozbiorów nawozów było w r. 1909 ogółem 2961, w r. 1908 2532, zatem więcej o 439.

Według ustalonego programu przeprowadziła stacya w 31 miejscowościach 61 doświadczeń polowych z nawozami. Rezultaty doświadczeń ogłasza stacya w „Rolniku“.

W bieżącym roku rozpoczęła stacya systematyczne doświadczenia z uprawą torfów na założonej z zasiłkiem ministerstwa rolnictwa 20 ha fermie torfowej w Dublanach. Na uzupełnienie urządzeń szopy zbudowanej w bieżącym roku na torfach z funduszy dostarczonych przez Komitet Towarzystwa gospodarskiego i c. k. rząd prelininuje Wydział krajowy w budżecie stacyi na rok 1911 nadzwyczajny kredyt w sumie 4.600 K, która ma być użyta na przepierzenia, ułożenie podłogi, urządzenie schowku na narzędzia i izby mieszczącej pracownię połową fermy torfowej.

Z początkiem bieżącego roku zmarł kierownik stacyi doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie, radca Wydziału krajowego, Dr. Ignacy Szyszylowicz. Wobec tego potrzeba było rozstrzygnąć, czy na opróżnione stanowisko powołać nową ukwalifikowaną osobistość i zachować nienaruszony program stacyi, czy też poddać go rewizji i pożądane zmiany przeprowadzić. Dotychczasowa czynność stacyi dowiodła, że z braku własnych w pobliżu siedziby stacyi położonych pól doświadczalnych dział doświadczeń polowych nie ma warunków należytego rozwoju. Gdy z drugiej strony zadania w zakresie kontroli i oceny nasion spełniać, może stacya najskuteczniej pozostając w stolicy, w bezpośredniej styczności z ruchem handlowym, oświadczył się Wydział krajowy w myśl opinii sekcji stałej dla spraw rolniczych za podziałem prac stacyi w sposób, który wyjaśniliśmy w poprzedniej części sprawozdania przedstawiając Wysokiemu Sejmowi utworzenie oddziału doświadczalnego uprawy roślin przy katedrze rolnictwa w Dublanach.

Wydział krajowy nie omieszkał zbadać również dotychczasowe prace stacyi prowadzone na poloninach. Delegowany na miejsce profesor Seweryn Krzemieniewski stwierdza w złożonym sprawozdaniu, że pracom tym, zebranych doświadczeniom i materiałom wartości odmówić nie można. Należy więc je kontynuować, lecz w zakresie ściślejszym, zato gruntowniejszym, w obrębie fermy doświadczalnej, tak zwanego ogrodu górskiego na Czarnohorze, założonego przed dziesięciu laty przez stacyę. Poprzestanie na ścisłych badaniach na ograniczonym terenie zaleca także ta okoliczność, że

akcyę gospodarczą na szerszą skalę nad poprawą połonin zamierza rozwinąć c. k. rząd w obrębie domen.

W przekonaniu, że uproszczone funkcyje stacyi, obejmujące odtąd tylko kontrolę nasion i ściśle badania w ogrodzie górskim na Czarnohorze, pozostawić można w ręku obecnego personalu stacyi, adjunkta i dwu asystentów, Wydział krajowy wstrzymał na razie mianowanie kierownika i zamiast pełnych poborów kierownika wstawił do preliminarza budżetu stacyi kwotę 2000 K na remuneracyę Dr. S. Krzemieniewskiego, profesora botaniki w Dublanach, któremu zamierzamy powierzyć naukową opiekę i nadzór nad stacyą we Lwowie, tudzież na dodatkowe wynagrodzenie adjunkta stacyi za pełnienie zwiększonych odtąd obowiązków.

Z powodu ograniczenia zadań stacyi skreślono w jej preliminarzu na rok 1911 kredyty na prowadzenie doświadczeń polowych i zredukowano inne także kredyty na utrzymanie pracowni. Dotacya stacyi prelininowana na rok 1911 jest w porównaniu z budżetem bieżącego roku mniejsza ogółem o 14.922 K. Zaoszczędzenie to kompensuje zupełnie zwiększenie wydatków Akademii rolniczej w Dublanach z powodu utworzenia zakładu doświadczalnego uprawy roślin przy katedrze rolnictwa.

Na podstawie tego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych w Dublanach i krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych.

Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt w sumie 33.400 K na ukończenie budowy stacyi mechanicznej w Dublanach i jej urządzenie i pierwszą część tego wydatku w kwocie 17.000 K wstawia do rubr. X. budżetu funduszu krajowego na rok 1911.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wiekiem Księstwem Krakowskim.

Marszałek krajowy:

Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilat w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie roczne

Akademii rolniczej w Dublanach

za rok 1908/9.

Kronika Akademii za rok 1908/9.

W roku sprawozdawczym liczba słuchaczy doszła do 100. Jest to największa frekwencja jaką kiedykolwiek szkoła dublańska miała. Wskutek ograniczonej liczby miejsc nie można było przyjąć wszystkich zgłaszających się: odmówiono przyjęcia kilkunastu kandydatom. Podobnie jak w roku poprzednim nie przyjęto żadnego kandydata na podstawie egzaminu wstępnego.

Pomiędzy zgłaszającymi się, bardzo okazałą liczbę stanowią abiturycenci szkół polskich, gimnazyów, szkół realnych i handlowych Królestwa polskiego. Kolegium profesorów na podstawie obserwacji uczniów z tych szkół, podczas ich pobytu w Akademii, dochodzi do wniosku, że szkoły wyżej wymienione nie dają gorszego przygotowania do wyższych studyów od szkół rządowych austriackich i rosyjskich.

W ciągu roku złożyło egzamin 24 kandydatów, dwóch reprobowano. Jestto najwyższa liczba absolwentów szkoły dublańskiej. Z 36, którzy wstąpili w roku 1906/7 zmarł 1, przedłużyło swe studia wskutek choroby 3, wskutek praktyki rolniczej 3 (wszyscy ci zdawali egzamin w roku 1909/10), wydalono i wystąpiło 3.

W lipcu 1908 roku dokonano przeniesienia stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej do nowego dla niej przeznaczonego budynku. Dzięki temu katedra rolnictwa uzyskała odpowiednie dla swych celów pomieszczenie, katedra mineralogii i geologii otrzymała większą salę na gabinet, katedra administracyi pokój na zbiory i pracownię dla profesora.

Równocześnie z tem skończono budowę pawilonu przy domu mieszkalnym słuchaczy Akademii. W pawilonie tym mieści się kuchnia, jadalnia, sala zabaw i kasyno dla profesorów. Po przerobieniu dawniejszych: jadalni, sali zabaw i kasyna, dom mieszkalny pomieścić może 100 słuchaczy. Nowy pawilon otrzymał oświetlenie gazowe, ogrzewanie kaloryferowe. Po dokonaniu tych przeróbek, uzupełnieniu łazienek, warunki higieniczne mieszkań słuchaczy znakomicie się poprawiły. W sali zabaw „Sokół“ dublański zorganizował systematyczne lekcye gimnastyki. Urządzono plac tenisowy, boisko futbolowe i t. p.

Kuchnia akademicka w dalszym ciągu prowadzoną była przez Zgromadzenie koleżeńskie słuchaczy Akademii. Na ogół stan zdrowotny młodzieży nie pozostawiał nic do życzenia.

Dnia 13. czerwca 1909 urządzonym został zjazd byłych słuchaczy krajowej wyższej szkoły, względnie Akademii dublańskiej w celu uczczenia pięćdziesięcioletniego jubileuszu założenia szkoły. Zjazd ten proponowany był w roku 1906, w terminie jubileuszowym, ze względu jednak na niepokoje polityczne w zaborze rosyjskim musiał być odłożony. W zjeździe wzięło udział około 250 uczestników, między nimi dwóch żyjących z pomiędzy pierwszych absolwentów szkoły: zaszczytli go swą obecnością J. E. Marszałek krajowy, J. W. K. Laskowski, prezes c. k. Towarzystwa gospodarskiego. Zjazd przyniósł realne owoce w postaci zawiązanego Stowarzyszenia wzajemnej pomocy dublańczyków.

Kolegium profesorów przystąpiło do rewizji planu naukowego Akademii. Po przedwstępnych naradach z inicjatywy Kolegium Wydział krajowy wysłał prof. Pomorskiego i prof. Dra Micyńskiego dla zwiedzenia szeregu poza niemieckich zakładów naukowych rolniczych, celem rozpatrzenia się o ile proponowane zmiany w planie naukowym były już gdzieindziej wypróbowane. Delegaci zwiedzili szkoły rolnicze w Kopenhadze, Alnarp, Wageningen, Gembloux, Paryżu, Grignon, Beauvais, Cirencester. Bliższe szczegóły podaje obszerniejsze sprawozdanie drukowane w „Rolniku 1910“. W ciągu ferii Bożego Narodzenia zorganizowano po raz pierwszy specjalny 4-tygodniowy kurs praktyczny gorzelnictwa przy tutejszej szkole gorzelniczej dla słuchaczy Akademii.

Wykłady mleczarstwa powierzone zostały Drowi Tadeuszowi Ryłskiemu, krajowemu inspektorowi mleczarstwa.

Z przyjemnością zaznaczyć możemy, że Dublany bywają coraz częściej celem wycieczek naszych rolników, przez co następuje to tak pożądané zacieśnienie stosunków pomiędzy tutejszymi zakładami krajowymi a rolnictwem krajowem.

Stan osobowy w roku 1908 9.

Kuratorya :

Delegat c. k. Rządu: Bogumił Szeligowski, c. k. Rada dworu.

Delegat Wydziału krajowego: J. E. Stanisław hr. Stadnicki.

Delegat c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego: Stanisław Brykezyński, zastępca: Jerzy Dobezyć Turnau.

Kolegium profesorów Akademii rolniczej.

Przewodniczący: Józef Mikułowski-Pomorski, dyrektor krajowych zakładów naukowych rolniczych w Dublanach, agronom, profesor rolnictwa i chemii rolniczej, kierownik stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach, wiceprezes Towarzystwa popierania polskiej nauki rolnictwa, członek Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego, członek Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych.

Kazimierz Ajdukiewicz, inżynier, profesor inżynierii wiejskiej, docent c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie, członek sekcji rolniczej w Komitecie c. k. Towarzystwa gospodarskiego, kierownik muzeum inżynierii.

Stanisław Grabski Dr. fil., docent c. k. Uniwersytetu we Lwowie, profesor ekonomii społecznej, członek Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych (ustąpił z końcem letniego półroczia 1909 wskutek nominacji na profesora Uniw. lwowskiego).

Mieczysław Kowalewski, Dr. fil., profesor zoologii i fizjologii zwierząt, kierownik muzeum zoologicznego i pracowni zoologicznej, docent zoologii i kierownik muzeum i laboratorium zoologicznego c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie.

Karol Malsburg, profesor hodowli zwierząt domowych i kierownik pracowni zootechnicznej, docent c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie, członek c. k. Komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli szkół rolniczych, członek sekcji rybackiej Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego.

Kazimierz Micyński, Dr. fil., profesor rolnictwa (ogólnej i szczegółowej uprawy roślin) docent c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, członek i referent rolniczy Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych, członek sekcji rolniczej i nasiennej Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego, członek Rady wykonawczej Macierzy polskiej we Lwowie, członek c. k. Komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli szkół rolniczych, kierownik pola doświadczalnego i pracowni rolniczej.

Stefan Pawlik, Dr. fil., profesor administracji gospodarstwa wiejskiego (wstępu do nauki rolnictwa, ekonomiki gospodarstwa wiejskiego, nauki organizacji gospodarstw, rachunkowości i szacowania dóbr ziemskich) docent Szkoły gorzelniczej w Dublanach, członek c. k. Komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli szkół ludowych we Lwowie, korespondent c. k. Ministerstwa rolnictwa we Wiedniu, członek sekcji rolniczej i ekonomicznej w Komitecie c. k. Towarzystwa gospodarskiego.

Maryan Raciborski, Dr. fil., profesor botaniki i fizjologii roślin, nadzw. profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie oraz dyrektor zakładu botaniki biologicznej tamże, członek korespondent Akademii umiejętności w Krakowie, członek Towarzystwa przyrodników w Batawii, kierownik pracowni botanicznej, muzeum i ogrodu botanicznego.

Kazimierz Szule, kand. nauk fiz. matem., profesor adjunkt fizyki, geografii fizycznej, meteorologii i klimatologii, kierownik pracowni fizycznej, stacji meteorologicznej i biblioteki Akademii, docent Szkoły gorzelniczej w Dublanach, członek Komisji fizyograficznej Akademii umiejętności w Krakowie, członek sekcji rolniczej w Komitecie c. k. Towarzystwa gospodarskiego.

Jan Zawidzki, Dr. fil., inżynier technologii, magister chemii, profesor chemii ogólnej, kierownik pracowni chemicznej, sekretarz Kolegium profesorów, członek Komisji bibliograficznej Akademii umiejętności w Krakowie.

Docenci Akademii rolniczej: Jan Barącz, Dr. med., b. asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, lekarz zakładowy, docent higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach.

Tadeusz Chrzęszcz, chemik technolog, profesor kierownik krajowej Szkoły gorzelniczej w Dublanach, docent technologii rolniczej, docent Szkoły c. k. Straży skarbowej.

Paweł Kretowicz, profesor c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, docent nauki o ocenie wyglądu konia.

Stanisław Królikowski, mag. nauk przyrodn., profesor c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, docent anatomii i weterynaryi.

Władysław Kubik, Dr. fil., docent wyższej Szkoły lasowej we Lwowie, docent ogrodnictwa, kierownik ogrodu pomologicznego.

Bronisław Niklewski, Dr. fil., asystent krajowej stacji dośw. chemiczno-rolniczej w Dublanach, docent biochemii gleby.

Tadeusz Rozwadowski, inżynier Wydziału krajowego, docent rybactwa.

Tadeusz Rylski, Dr., krajowy inspektor młeczarstwa, docent technologii nabiału.

Henryk Sawczyński, Dr. praw, radca Wydziału krajowego, docent historii i literatury polskiej.

Józef Siemiradzki, Dr. fil., profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, docent mineralogii i geologii, kierownik muzeum mineralogicznego.

Stanisław Sokołowski, leśnik dyplomowany, profesor Wyższej Szkoły lasowej we Lwowie, redaktor „Sylwana“, docent leśnictwa.

Aleksander Wierzbicki, starszy inżynier Biura melioracyjnego w Wydziale krajowym, docent melioracji rolnych.

Asystenci: Kazimierz Kuczyński do 1. października 1908, Wilhelm Staronka od 1. października 1908 asystenci katedry chemii ogólnej.

Henryk Maciejewski, asystent katedry rolnictwa.

Stanisław Minkiewicz, asystent katedry zoologii od 22. stycznia 1909.

Piotr Wiśniewski, asystent katedry botaniki.

Wójcicki Bronisław od 1. marca 1909 do 1. lipca 1909 i Aleksander Greiss od 1. października 1909 (stypendyści) asystenci katedry hodowli.

Kapelan zakładowy: X. Piotr Weredyński, wicerektor seminarium kler. obrz. łac.

Kancelarya Dyrekcji:

Sekretarz: Bolesław Wieleżyński, przełożony obszaru dworskiego.

Kasyer: Józef Popowicz.

Dyetaryusz: Zygmunt Kowalski.

Lekarz zakładowy i kierownik apteki: Dr. Jan Barącz.

Prace profesorów i docentów.

Dyrektor, profesor Józef Mikułowski-Pomorski odbył z profesorem Drem Kazimierzem Miczyńskim podróż za granicę celem poznania szeregu zakładów naukowych rolniczych, (Kopenhaga, Alnarp, Wageningen, Gembloux, Paryż, Grignon, Beauvais, Cirencester). Ogłosił drukiem: *Stallmistwirkung beim Kartoffelbau*, Monatshefte für Landwirtschaft 1909. IX. Sprawozdanie z działalności krajowej stacji doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublinach (z p. A. Karpińskim). Skutki zastosowania nawozów sztucznych w naszych gospodarstwach, Rolnik 1908. Wygłosił: Wykład „O nawożeniu w gospodarstwach Królestwa polskiego“ na Walnem Zgromadzeniu centr. Tow. roln. w Warszawie. „O przeprowadzaniu doświadczeń rolniczych“ na Walnem Zgromadzeniu Tow. Kółek ziemian we Lwowie.

Prof. Karol Malsburg uzyskał w roku 1909 stopień doktora agronomii w c. k. Szkole głównej ziemiańskiej we Wiedniu na podstawie pracy dysertacyjnej p. t. „Die Zellengröße als Form u. Leistungsfaktor der landwirtschaftlichen Haustiere“ ogłosił drukiem pracę p. t. „Histologischer problemat hodowlany“ w IV. roczniku nauk rolniczych w Krakowie, dalej studium o owcach krajowych w Oesterr. Molkereizeitung p. t. „Die Pelzschafe in Galizien“ i szereg artykułów treści bydłoznawczej i hipologicznej w „Rolniku“. Prowadził w maju r. 1909 wycieczkę naukową ze słuchaczami Akademii do Czech zwiedzając wystawę rolniczą i zakłady rzeźnicze i nabiałowe miejskie w Pradze, dobra cesarskie Radey, dobra p. F. Brzorada, królczeską Akademię rolniczą w Taborze i cesarskie stadniny w Kladrubie.

Prof. Dr. Kazimierz Miczyński brał udział wraz z dyrektorem Józefem Mikułowskim-Pomorskim w podróży naukowej do Danii, Szwecji, Holandyi, Francyi i Anglii, celem zwiedzenia wyższych zakładów naukowych rolniczych. Sprawozdanie z tej podróży ogłosił drukiem w „Rolniku“ (i osobne odbitki 1910, Lwów). Brał udział w międzynarodowej konferencji agrogeologicznej w Budapeszcie jako reprezentant Akademii dublańskiej i c. k. Uniwersytetu Krakowskiego. Ogłosił drukiem: „Szczegółowa uprawa roślin“ (notatki z wykładów spisane przez p. Henryka Maciejewskiego, asystenta rolnictwa) Lwów 1909. „Uprawa roli i roślin“ podręcznik dla niższych szkół rolniczych, wydany przez Wydział krajowy, Lwów 1909.

Prof. Dr. Stefan Pawlik prowadził w roku 1908/9 kurs nauki gospodarstwa wiejskiego dla nauczycieli szkół ludowych, urządzony po raz pierwszy w Dublinach przez c. k. Radę szkolną krajową. Ogłosił drukiem: „O dzierżawie i kontraktach dzierżawnych“, Kraków 1909. „Zapiski do historii hodowli bydła w Polsce“, Lwów 1909. Nadto szereg drobniejszych artykułów z zakresu rachunkowości i historii rozwoju rolnictwa w Polsce. We Lwowie w Towarzystwie politechnicznem miał odczyt p. t. „Znaczenie i rozmiary budynków w gospodarstwie wiejskiem“.

Prof. Dr. Jan Zawadzki, ogłosił drukiem: „Prosty przyrząd do pokazów wykładowych zjawisk dysocjacji ciał stałych i ciekłych“ Chemik polski 1909. „Chemia polska w XX. stuleciu“ 6-te zestawienie bibliograficzne, Chemik polski 1909. „Faza, reguła faz“, Przegląd techniczny 1908. Nadto referaty z polskich i rosyjskich prac fizyko-chemicznych w Chemisches Zentralblatt 1908 II. 1909 I.

Docent prof. mag. nauk wet. Stanisław Królikowski, zwiedził targowice, rzeźnię miejskie i zakład wypasu nierogacizny w Budapeszcie. Wydał rocznik „Przeglądu weterynarskiego“ jako naczelny jego redaktor. Umieścił kilka spostrzeżeń w Przeglądzie weterynarskim z działu chirurgii zwierząt domowych. Wykonał wielką tablicę ścienną do nauki o rozpoznawaniu wieku koni. Wykonał szereg okazów muzealnych dla instytutu weterynaryjnego Akademii dublańskiej i Akademii weterynaryjnej we Lwowie.

Doc. Dr. Bronisław Niklewski, asystent stacji chem. roln. ogłosił drukiem: w Zentralblatt für Bakteriologie, „Ein Beitrag zur Kenntnis Wasserstoff oxydierender Mikroorganismen“ i „Über den Austritt von Calcium und Magnesiumionen aus der Pflanzenzelle“ w Berichte d. deutschen bot. Gesellschaft.

Doc. prof. Stanisław Sokołowski ogłosił drukiem: „Kilka myśli o samosiewie“, I. cz. „Sylwan“ 1909 nadto liczne recenzje i sprawozdania z bieżącej literatury leśniczej.

Pracownie, zbiory i muzea w r.1908/9.

Pracownia botaniczna: Kierownik prof. Dr. Maryan Raciborski. Asystent Piotr Wiśniewski.

Ogród botaniczny: Kierownik prof. Dr. Maryan Raciborski. Ogrodnik: Wacław Celiński do 31. grudnia 1908, od 15. stycznia 1909 Piotr Bąkowski. Pomoćnik ogrodnika: Józef Nitka i Marek Wieczorkowski.

Ogród pomologiczny: Kierownik Dr. Władysław Kubik. Pomoćnik ogrodnicy Władysław Bułdys.

Pracownia i muzeum zoologiczne: Kierownik prof. Dr. Mieczysław Kowalewski. Asystent Stanisław Minkiewicz od 22. stycznia 1909.

Pracownia i muzeum zootechniczne: Kierownik prof. Dr. Karol Malsburg. Asystent Bronisław Wójcicki od 1. maja do 1. lipca 1909, Aleksander Greiss od 1. października 1909.

Pracownia fizyczna: Kierownik prof. adj. Kazimierz Szule.

Pracownia chemiczna: Kierownik prof. Dr. Jan Zawadzki. Asystent Kazimierz Kuczyński do 1. sierpnia 1908, Wilhelm Staronka od 1. października 1908.

Gabinet mineralogiczny: Kierownik doc. Dr. Józef Siemiradzki.

Pracownia rolnicza i muzeum: Kierownik prof. Dr. Kazimierz Miczyński. Asystent Henryk Maciejewski.

Muzeum inżynierii wiejskiej: Kierownik prof. Kazimierz Ajdukiewicz.

Stacya meteorologiczna: Kierownik prof. adj. Kazimierz Szule.

Zbiory administracyjne: Kierownik prof. Dr. Stefan Pawlik.

Zbiory do wykładów: melioracyi rolnych, leśnictwa, rybactwa, weterynaryi i anatomii zwierząt, powierzone są opiece odnośnych docentów.

Biblioteka: Kurator prof. adj. Kazimierz Szule, bibliotekarz Józef Popowicz.

Pole doświadczalne I.: Kierownik prof. Dr. Kazimierz Miczyński.

Pole doświadczalne II.: Kierownik dyr. prof. Józef Mikułowski-Pomorski.

Biblioteka Akademii.

W ciągu roku 1908/9 przybyło do biblioteki Akademii rolniczej w Dublanach dzieł 320 a mianowicie:

W dziale nauk fachowych	dzieł 120	tomów 258
„ „ przyrodniczych	„ 117	„ 140
„ „ społecznych	„ 44	„ 80
„ bibliografii i rozmaít.	„ 39	„ 51
Razem	dzieł 320	tomów 529

Ogółem z dniem 1. lipca 1909 liczyła biblioteka dzieł 5515, tomów 8174.

W ciągu roku 1908/9 otrzymywała biblioteka czasopism i roczników 72, a mianowicie:

W dziale nauk fachowych	32	w tem bezpł. 8
„ „ przyrodniczych	28	„ „ 2
„ „ społecznych	4	„ „ 2
„ bibliografii i rozmaitości	8	„ „ 6
Razem	72	w tem bezpł. 18

W roku 1908/9 włączono do biblioteki część biblioteki Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, którą to część skatalogowano w roku 1908/9.

Pracownia i muzeum rolnicze.

Pracownia została urządzoną w lokalu obszerniejszym na miejscu dawnej stacyi chemiczno-rolniczej i uprzyśtępniona tym sposobem dla uczniów, celem dokonywania licznych ćwiczeń laboratoryjno-rolniczych. Zaopatrzoną została w liczne urządzenia do analizy pólódw i gleby i do prac selekcyjnych w dziedzinie hodowli zbózw. Muzeum zo-

stało na nowo zupełnie urządzone i zawiera: zbiór gleboznawczy, bogaty zbiór nasion, zbiory chorób roślin, zbiory okazów rozwoju różnych roślin, sposobów zakorzeniania się itp.

Muzeum inżynierii rolniczej.

Biblioteka podręczna powiększona została dziełami treści technicznej. Przykupiono od Kokory z Przerowa brońę do zbierania perzu. Uzupełniono przyrząd do wykonywania prób nad wytrzymałością materiałów. Zebrano okazy do materiałów budownictwa.

Pracownia chemiczna.

Urządzono instalację elektryczną w sali wykładowej oraz jednej sali pracownianej. Zakupiono młynek kulkowy, aparat do czyszczenia ręki, oraz do biblioteki podręcznej komplet czasopism „Zeitschrift für organische Chemie“ (60 tomów).

Pracownia zootechniczna.

Wzbogaconą została w ciągu roku 1908/9 dokupnem czaszek zwierząt domowych, 1 tablicą anatomiczną z 93 fotografiami stereoskopowymi do hodowli ogólnej i 3 stereoskopami, wełnomierzem Abbego do bezpośredniego oznaczania grubości włókien wełny, 2 modelami (ogier i klacz orientalna), 2 modelami (buhaj i krowa stepowa) wagą chemiczną i 4 tablicami exterioru konia, tudzież 201 tablicami ras zwierząt domowych. Biblioteka podręczna została pomnożoną 53 książkami treści biologicznej i zootechnicznej w języku polskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim.

Pracownia zoologiczna.

Sprawiono 12 tac cynowych z grubej blachy do preparowania ssaków mniejszych, 10 talerzy cynowych do zwierząt drobnych, zakupiono również kilkanaście dzieł do biblioteki podręcznej.

Zbiory leśnictwa.

Dla zbiorów leśnictwa zakupiono narzędzia do hodowli lasu, modele i liczne okazy z użytkowania i ochrony lasu.

Frekwencja uczniów.

Frekwencja uczniów w roku 1908/9 przedstawiała się następująco:

Uczęszczało uczniów:

na rok I	39
„ „ II	32
„ „ III	29
razem	100

a w tem pozostało z roku 1907/8	61
przyjętych w roku 1908	39
razem	100

Według stanu rodziców było:

Synów właścicieli posiadłości większych	29
„ dzierżawców	8
„ właścicieli mniejszych	25
„ innych zawodów	38
razem	100

Na rok szkolny 1909/10 wpisało się ogółem 102 uczniów zwyczajnych. Do egzaminu głównego usłnego w terminie przed i powakacyjnych (2 października) zgłosiło się 24 uczniów III. roku.

Komisję dla egzaminu głównego składali dyr. prof. Józef Mikułowski-Pomorski (przewodniczący) prof. Dr. Stefan Pawlik, prof. Dr. Kazimierz Mieczyski i prof. Karol Malsburg (wybrani przez Kolegium profesorów) JE. Stanisław Hr. Stadnicki, Dr. Maryan Lisowiecki i Tadeusz Langie (mianowani przez Wydział krajowy).

Egzamin ten złożyli następujący uczniowie:

1. Brudzyński Bolesław z odznaczeniem
2. Bylicki Jan
3. Czarnecki Józef
4. Czupryński Witold z odznaczeniem
5. Horodyński Zbigniew
6. Jaworski Stefan
7. Jokisz Oktawian
8. Kleczkowski Stanisław
9. Klein Jerzy z odznaczeniem
10. Kossak Leon
11. Lubiński Stanisław
12. Łączyński Stanisław
13. Morgenbesser Edward
14. Noiszewski Wacław
15. Piątkowski Ludosław
16. Płużański Aleksander z odznaczeniem
17. Pryfke Gustaw
18. Skurzyński Stanisław
19. Staniszewski Bronisław
20. Szmydt Tadeusz z odznaczeniem
21. Teleżyński Tadeusz
22. Tomaszewski Jan
23. Tworydło Mikołaj
24. Wasung Tadeusz

Dwóch reprobowano do terminu następnego.

Wycieczki.

Oprócz wycieczek odbywanych co sobotę w półroczu letnim urządzono większą wycieczkę na wystawę do Pragi, przyczem zwiedzono dobra cesarskie Radey, dobra p. F. Brzorada, król. czeską Akademię rolniczą w Taborze i cesarskie stadniny w Kladrubie.

Miejsca funduszowe i stypendya.

W roku szkolnym 1908/9 zostało nadanych z fundacyi przeznaczonych dla uczniów Akademii rolniczej w Dublanach na podstawie dekretów Wydziału krajowego, c. k. Namiestnictwa i Komitetu c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego ogółem 14 stypendyów w łącznej kwocie 5.310 koron. Nadto Wydział krajowy nadał 6 uczniom całe miejsca funduszowe, a 12-tu po pół miejsca funduszowego.

Kurs dla nauczycieli ludowych — przyszłych kierowników kursów dopełniających rolniczych przy szkołach ludowych.

Staraniem Rady szkolnej krajowej odbył się kurs ten od września 1908 roku do sierpnia 1909, pod kierunkiem prof. dra Pawlika. Uczestników było 18-tu. Nauczycy-

cielami byli: profesorowie i docenci Akademii, nauczyciele szkoły niższej, inspektor ks. Głodziński, Dr. Kociuba. Rezultat nauki był bardzo dobry, podnieść tu należy gorliwość i pracowitość uczniów.

Zwiedzający.

W roku sprawozdawczym zwiedził Akademię rolniczą w Dublanach J. E. Marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni.

Dublany, dnia 10. lipca 1910.

Prof. J. M. Pomorski, w. r.
Dyrektor Akademii rolniczej w Dublanach.

Sprawozdanie

krajowej niższej szkoły rolniczej w Dublanach

za rok 1909/10.

Skład grona nauczycielskiego.

1. Józef Mikułowski - Pomorski dyrektor.
2. X. Piotr Weredyński, wicerektor seminaryum duchownego obrz. łac. we Lwowie, udziela nauki religii obrz. rzym. kat.
3. X. Włodzimierz Konowalec, proboszcz parafii Malechów, udziela nauki religii obrz. greck. kat.
4. Jan Profic nauczyciel fachowy, udziela nauki rolnictwa, chemii, botaniki i zarządza internatem.
5. Józef Jan Neuman zastępca nauczyciela fachowego, udziela nauki hodowli, mleczarstwa, zarządu, ustaw, rachunkowości, fizyki, zoologii, kaligrafii i rysunków.
6. Stanisław Królinowski, profesor c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, udziela nauki weterynaryi.
7. Maryan Nowicki nauczyciel nauk elementarnych i śpiewu.

Frekwencya uczniów.

Ilość uczniów z początkiem roku wynosiła :

na III roku nauki	10
„ II „ „	11
„ I „ „	18
Razem	<u>39</u>

W ciągu roku zmienił się stan powyższy z powodu wydalenia 1-go ucznia z roku II-go, 1-go ucznia z roku I-go, przeniesienia 2 uczniów z roku I-go na II-gi, wystąpienia 4-ech uczniów z roku I-go tak, że z końcem roku przystąpiło do egzaminu końcowego z roku III-go 10 uczniów

przeszło z II-go na III-ci 12 uczniów
„ „ I-go na II-gi 11 „

Z nowo przyjętych na I-szy rok nauki wykazało się świadectwami ukończenia:

szkoły ludowej 12 uczniów
szkoły wydziałowej 6 „

Podług wieku było z początkiem roku szkolnego z ukończonym rokiem:

15-ty	3 uczniów
16 "	8 "
17 "	10 "
18 "	8 "
19 "	6 "
20 "	3 "
23-cim	1 "
Razem	<u>39 uczniów.</u>

Według zatrudnienia rodziców było synów:

włóścian	17
dzierżawców	4
ofycjalistów prywatnych	13
inżynierów	1
urzędników podatkowych	1
nauczycieli	1
służby kolejowej	1
zarobników	1
Razem	<u>39</u>

Według wyznania było:

rzymsko kat.	33 uczniów
grecko kat.	6 "
Z Galicji było	37 uczniów
Z Królestwa polsk.	2 "

Z końcem roku złożyło egzamin główny i otrzymało świadectwa uzdolnienia na pisarzy ekonomicznych 10 uczniów a mianowicie:

1. Bordiuk Michał	z postępem	dobrym
2. Komadowski Rudolf	"	dobrym
3. Nauholnyk Piotr	"	dobrym
4. Olszewski Adam	"	bardzo dobrym
5. Polański Grzegorz	"	dobrym
6. Przeclawski Jan	"	bardzo dobrym
7. Sklepkowicz Piotr	"	dobrym
8. Stach Stanisław	"	bardzo dobrym
9. Szczekot Wiktor	"	celującym
10. Wojciechowski Edward	"	bardzo dobrym

Zarząd szkoły tak samo jak w roku poprzednim starał się o wyrównanie rozmaitych braków w urządzeniu szkoły.

Urządzono umywalnię wodociągową dla uczniów z 8-miu kurków i 4 miednic i wychodek torfowy.

Wydano program szkolny ze szczegółowym programem każdego przedmiotu.

Uczniowie zwiedzili składy maszyn we Lwowie, mleczarnię Przeworską, Akademię weterynaryjną, muzeum przemysłowe i Dzieduszyckich, a nadto brali udział w rozmaitych uroczystościach narodowych, wieczorkach i odczytach urządanych staraniem Towarzystw dublańskich.

W Dublanach, dnia 10. sierpnia 1910.

Dyrekcya krajowych zakładów rolniczych w Dublanach.

Prof. J. M. Pomorski w. r

Sprawozdanie

krajowej szkoły gorzelniczej w Dublanach
za rok 1909/1910.

Grono nauczycielskie.

1) Tadeusz Chrząszcz prof. kier. szkoły gorzelniczej, docent Akademii rolniczej wykłada: Technologię gorzelniczą, enzymatykę, drobnoustroje i chemię. Obok powyższego zorganizował i wykładał na kursie gorzelniczym dla właścicieli gorzelni we Lwowie technologię gorzelniczą i zasady kontroli gorzelni. Na kursie urzędniczym dla c. k. starszej Straży skarbowej na Sygniówce wykładał gorzelnictwo, browarnictwo, drożdżarstwo i occiarstwo.

Dokonał razem z asystentami kontroli około 40 gorzelni i powoływany był jako rzeczoznawca w sprawach przemysłów fermentacyjnych, celem dokonania analiz i ocen i wydania orzeczeń.

Jeździł do Niemiec celem zapoznania się z nowym systemem suszni „Imperial“. Prof. Chrząszcz zaproszony był także jako prelegent na kurs gorzelniczy w Warszawie i wykładał tamże enzymatykę i gorzelnictwo.

W tym czasie ogłosił:

1) Ein Vergleichsstudium über Hefeführung in der Brennerei, Zeitschrift für Spiritus Industrie Nr. 19—20 1909.

2) Untersuchungen über die Amylase des ungekeimten Getreides und des Malzes, Zeitschrift für Spiritus Industrie Nr. 45—50 1909.

3) Z asystentem Pierożkiem:

Vergleichstudium der Bestimmungsmethoden der Stärkeverflüssigungskraft der Amylase sowie Untersuchungen ihres Verhaltens in verschiedenen Temperaturen Nr. 7—14 1910.

4) Obok tego ogłosił szereg artykułów w Rolniku, Wydawnictwie połączonych Sekcyj gorzelniczych Królestwa Polskiego, w Zeitschr. für Spiritus Industrie w Wochenschrift für Bauerei.

5) Był czynny jako współredaktor czasopisma „Gorzelnictwo“.

2. Kazimierz Ajdukiewicz, prof. Akademii rolniczej. Wykładał naukę o kotłach i maszynach.

3. Leopold Baczewski, Radca cesarski etc. właściciel rafinerii spirytusu, wykładał o oczyszczaniu spirytusu.

4. Dr. Stefan Pawlik prof. Akademii, wykładał rachunkowość.

5. Kazimierz Szule prof. Akademii, wykładał fizykę i matematykę.

6. Stanisław Zennermann, starszy inspektor Straży skarbowej, wykładał opodatkowanie wódki.

7. Stefan Kamecki, asystent prowadził ćwiczenia w laboratorium, naukę rysunków i aparatów gorzelnicznych, oraz wykładał chemię ogólną. Wspólnie z T. Chrząszczem prowadzi badania nad amyłazą. Dokonał licznych analiz.

Uczniowie.

Na kurs zimowy 6-cio miesięczny w roku 1909 zgłosiło się 21, przyjęto 20. Z tych 11 było uwolnionych od całej opłaty szkolnej, 1 częściowo. Stypendyum pobierało 7 w ogólnej sumie 1400 kor.

Szkołę ukończyło 19-tu a to:

z postępem celującym	4
„ „ bardzo dobrym	10
„ „ dobrym	3
„ „ dostatecznym	2

Jeden od egzaminu odstąpił.

Z Galicji pochodziło	6
z Królestwa i Rosyi	14

Nauki odebrało:

Studia wyższe jak 6 kl. gimnazyum	2
6 klas gimnazyum lub równorzędne	1
5 „ „ „	4
4 „ „ „	4
3 „ „ „	7
przyjęto na podstawie egzaminu wstępnego	2

Praktyki gorzelniczej mieli najmniej 2 lata najwięcej 8 lat.

Według zawodu rodziców było;

synów rolników	2
„ oficyalistów rolnych	4
„ gorzelników	3
„ rzenieślników	3
„ urzędników, lekarzy etc.	8

Kurs letni 4-ro tygodniowy dla kierowników gorzeln od 1. do 27, czerwca.

W roku 1910 zgłosiło się na kurs kierowników 12 a to: 10 z Galicji, 2 z Królestwa.

Wszyscy byli kierownikami gorzeln z praktyką od 15—16 lat. Korzystanie z kursu było wzorowe, wszystkim wydano świadectwa uczęszczania.

W czasie feryj świąt Bożego Narodzenia korzystało z ćwiczeń w gorzeln 11 uczniów Akademii dublańskiej, z których 5 przystąpiło do egzaminu kolokwialnego z gorzelnictwa, otrzymując:

postęp bardzo dobry	4
„ dobry	1

Działalność szkoły.

1. Udzielano porad technicznych, a to:

- dokonano kontroli 40 gorzeln
- drogą listowych odpowiedzi.

2. Odstępowano i badano odczynniki i przyrządy potrzebne do kontroli roboty w gorzeln.

3. Dokonano licznych analiz.

Na podstawie powyższego okazało się, że strata majątku społecznego wskutek złego prowadzenia gorzeln wynosi w Galicji rocznie około 1 1/2 miliona koron, a w obec tego okazuje się konieczne zorganizowanie planowo wykonywanej kontroli gorzeln, opartej o Szkołę gorzelniczą w Dublinach.

4. Prowadzono oryginalne badania nad:

- procesem cukrowania (ogłoszono drukiem)
- metod prowadzenia drożdży (ogłoszono drukiem)

c) enzymem cukrującym, występującym w zbożu (ogłoszono drukiem)

d) warunkami prowadzenia czystej fermentacji (badania w toku)

e) gotowania ziemniaków o różnej skrobiowości (skończone).

Zbiory naukowe uzupełniono 1) jednym mikroskopem, 2) sitami mosiężnymi 3) kowanką do wozenia brzezki piwnej, zakupnem zlewek, kolb, cylindrów etc. potrzebnych do zwyczajnej roboty.

Bibliotekę zwiększono przez zakupno 20 tomów dzieł naukowych. Korzystano z 8 pism fachowych.

Gorzelnia doświadczalna.

Była czynna dwukrotnie, a to podczas kursu zimowego przez 97 dni od 15 listopada do 20 lutego i na kursie letnim przez 6 dni.

W tym czasie przerobiono:

ziemniaków o skrobiowości od 10 ¹ / ₂ do 20 ⁰ / ₅	1675 q
zboża	86 „
zużyto przyłemu węgla	440 „
otrzymano spirytusu	18465 hl.

W gorzelnii byli zatrudnieni uczestnicy kursu w ten sposób, że z wyjątkiem palenia pod kotłem, wszystkie inne czynności musieli wykonywać osobiście. Ta sama zasada obowiązywała i akademików, odbywających ćwiczenia w czasie ferii świąt Bożego Narodzenia.

W czasie trwania kampanii zapoznano uczestników kursu ze wszystkimi nowościami gorzelnicznymi, nadto prowadzono badania oryginalne nad:

- 1) procesem cukrowania
- 2) warunkami czystej fermentacji
- 3) nową metodą Sebeka.
- 4) gotowaniem ziemniaków różnej skrobiowości.

Dublany, 18. sierpnia 1910.

Tadeusz Chrzęszcz w. r.

Sprawozdanie

z działalności krajowej stacji doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach

za rok 1909.

Stan osobowy stacji.

Kierownik: Prof. Józef Mikułowski-Pomorski, dyrektor Akademii rolniczej.

Adjunkt: Adam Karpiński.

Asystenci: Zygmunt Romański,

Dr. Bronisław Niklewski,

Dr. Stanisław Łabendziński — do 28. lutego 1909 r.

Feliks Gilewski — od 1. marca 1909 r.

Leon Pawiński — do 31. marca 1909 r.

Wacław Mikiewicz — od 1. kwietnia 1909 r.

Stypendysta: Wincenty Kolski.

Sekretarka: Anna Wdowicka — do 30. czerwca 1909 r. Zenobia Horoch — od 1. lipca 1909 r.

Laborant mechaniczny: Waleryan Wdowicki.

Służący: Józef Crepel, Jan Tusznicki, Jan Pasierski.

A. Działalność chemiczno-analityczna stacji w roku 1909.

W ciągu roku 1909 wykonano dla stron ogółem 3094 rozbiórów, a mianowicie

	w r. 1909	w r. 1908
gleb	49	27
torfów	6	5
wapieni	5	12
nawozów sztucznych	2971	2532
pasz treściwych	42	30
rozmaitych	21	52
Razem	<u>3094</u>	<u>2658</u>

W porównaniu z rokiem 1908 było próbek o 436 więcej.

Kontrola nawozowa w roku 1909.

Z przystanych do rozbioru 2971 nawozów było:

	w r. 1909.	w r. 1908.
superfosfatów	847	695
superfosfatów amoniakalnych	165	102
żużli Thomasa	1570	1451
mączek kostnych parzonych i odkle- jonych	45	15
preparowanych	113	85
nawozów azotowych	15	8
kainitu i skoncentrowanych nawo- zów potasowych	216	176
Razem	2971	2532

Z zestawienia powyższego widzimy znaczny przyrost próbek w dziale nawozowym, a mianowicie nadesłano w roku sprawozdawczym o 439 nawozów więcej aniżeli w r. 1908. Objaw to pocieszający, raz gdyż daje pojęcie o wzrastającym zrozumieniu wśród rolników potrzeby kontrolowania nabytego towaru, powtórę świadczy o ogólnie lepszych warunkach gospodarskich w r. 1909. Że ilość próbek nadsyłanych do analizy istotnie zależy do pewnego stopnia od urodzajów w danym roku, świadczą o tem najlepiej poniżej przytoczone liczby i tak:

w r. 1906 (urodzaj)	Stacya zanalizowała nawozów	2857 próbek
.. .. 1907 (nieurodzaj)	" "	1900 "
.. .. 1908 (średni urodzaj)	" "	2532 "
.. .. 1909 (urodzaj)	" "	2971 "

Z nawozów analizowanych mamy stosunkowo najmniej nawozów azotowych. Przyczyna leży w tem, że wogóle w Galicyi, a zwłaszcza w części wschodniej mało stosunkowo są te nawozy w użyciu raz dla wysokiej ich ceny (25—32 koron za 100 kg.), powtórę wskutek mało rozpowszechnionej uprawy buraków cukrowych, gdzie najwięcej te nawozy mają zastosowanie i najlepiej się opłacają.

Wraz ze wzrostem próbek w dziale superfosfatów i żużli konstatujemy większą liczbę próbek produktów małowartościowych i tak, pomiędzy superfosfatami otrzymaliśmy cały szereg próbek niskoprocentowych zawierających od 3—8⁰/₁₀ kwasu fosforowego w wodzie rozpuszczalnego, przedstawiających wartość od 2—5 koron za 100 kg, a sprzedawanych 3—4 razy drożej.

Gorzej jeszcze przedstawia się sprawa w handlu żużlami. W roku sprawozdawczym otrzymaliśmy pokaźną liczbę produktów, których wartość za 100 kg nie przekracza nawet 1 Kor. Dziennik nasz wykazuje następujące ciekawe dane co do żużli:

		kw. fosforowego rozp. w kw. cytrynowym	kw. fosforowego ogółem
L. dz.	6	—	8 ³⁴ / ₁₀
" "	127	1 ⁷⁸ / ₁₀	8 ²² "
" "	128	2 ⁴¹ "	8 ⁹¹ "
" "	132	1 ⁹³ "	— "
" "	160	2 ⁰⁰ "	8 ⁹³ "
" "	649	— "	2 ⁴⁵ gw. 130 ¹ / ₁₀
" "	968	— "	8 ⁶³ "
" "	1333	2 ⁰⁰ "	— "
" "	1513	— "	8 ⁰⁸ "
" "	1679	8 ⁹⁴ "	— "
" "	1684	7 ⁶⁶ "	— "
" "	1797	1 ⁷⁵ "	— "
" "	1922	1 ⁶⁸ "	2 ²⁷ "
" "	1923	1 ⁹⁵ "	— "
" "	2109	2 ⁰⁵ "	— "
" "	2407	— "	9 ⁰¹ "
" "	2485	2 ⁵⁶ gw. 16 ⁰ / ₁₀	— "

	kw. fosforowego rozp. w kw. cytrynowym	kw. fosforowego ogółem
L. dz. 2558	2.04 ⁰ / ₀	— ⁰ / ₀
" " 2561	1.69 "	— "
" " 2571	7.36 "	— "
" " 2598	1.90 "	9.55 "
" " 2708	1.89 " gw. 20 ⁰ / ₀	— "
" " 2735	3.19 "	— "
" " 2804	— "	9.73 "

Prawdziwe żuźle Thomasa zawierają od 12—21⁰/₀ kwasu fosforowego rozp. w kwasie cytrynowym.

Pomiędzy tymi falsyfikatami można rozróżnić dwa rodzaje produktów — jedne zawierają ogółem kwasu fosforowego 2.2—2.5⁰/₀ w tem rozpuszczalnego kwasu fosforowego w kwasie cytrynowym 1.5—1.8⁰/₀ drugie, zawierające kwasu fosforowego ogółem znacznie więcej bo 8—10⁰/₀, przy zawartości rozpuszczalnego kwasu fosforowego w kwasie cytrynowym 1.8—3.00⁰/₀.

Zewnętrznie tak jedne jak drugie przedstawiają produkta bardzo dobrze zmielone, barwą nie różniące się od prawdziwej tomasyny tak, że nawet wprawne oko nie jest w stanie rozpoznać zafałszowania. Na podstawie informacji otrzymanych z kompetentnej strony handel tymi falsyfikatami jest już dzisiaj bardzo rozwinięty, import do Galicji wynosi kilkaset wagonów rocznie, a jeżeli ostrożność rolników się nie wzmoże, naturalnie wzrastać będzie stale. Wobec braku odpowiedniej ustawy, która by uregulowała niezdrowe stosunki panujące w handlu nawozowym, ludność rolnicza, a zwłaszcza część jej mniej inteligentna, wystawiona jest na łup nieuczciwych handlarzy, którzy z rokiem każdym coraz szersze kręgi wśród niej zataczają.

Co się tyczy nawozów potasowych to zauważyć musimy pewien przyrost próbek; w r. 1908 nadesłano 176 próbek do rozbioru, w r. 1909 216. Na wzmoczenie się ruchu kontrolnego w dziale nawozów potasowych składają się dwie przyczyny: raz, że Biuro sprzedaży kainitu w Kałuszu poddaje kainit kontroli, a mianowicie na 1250 wagonów sprzedanego kainitu nadesłano do zbadania 175 próbek; powtóre, coraz bardziej zwiększa się konsumpcya w kraju wysoko procentowych soli potasowych. w r. 1909 około 240 wagonów, pochodzących ze Strassfurtu. Co do kainitu kałuskiego to przedewszystkiem stwierdzamy objaw dodatni, że jakość kainitu w r. 1909 poprawiła się, przeciętna zawartość tlenku potasu wynosiła 9.84⁰/₀, podczas gdy w r. 1908 tylko 9.51⁰/₀.

Próbek o zawartości poniżej 8 ⁰ / ₀ tlenku potasu było	2 czyli	1.14 ⁰ / ₀
" " " 9 " " "	24 "	13.70 "
" " " 10 " " "	63 "	36.00 "
" " " 11 " " "	71 "	40.57 "
" " " 12 " " "	13 "	7.43 "
" " " powyżej 12 " " "	2 "	1.14 "

W każdym jednak razie na 175 próbek kainitu poddanych badaniu w 89 wypadkach gwarancya nie była dotrzymana, czyli zawartość tlenku potasu wynosiła poniżej 10⁰/₀ gwarantowanych przez c. k. Rząd.

Jakkolwiek Biuro solne czyni starania by jakość kainitu podnieść, to jednak, powtarzamy z naciskiem, należało by wpłynąć na c. k. Rząd, by sprzedaż kainitu odbywała się faktycznie na podstawie zawartego w nim tlenku potasu, czyli innemi słowy, by każdy wagon kainitu wychodzący z Kałusza był poddany kontroli chemicznej, a kupujący płacił za towar tylko na podstawie wyniku analizy. Napływ do kraju soli potasowych ze Strassfurtu z rokiem każdym się wznaga. W r. 1909 sprowadzono do Galicji około 240 wagonów soli potasowej, która to ilość odpowiada 960 wagonom kainitu.

Co do kontroli pasz treściwych to i w tym kierunku znać pewien postęp w kraju, ilość próbek nadsyłanych do badania wzrasta, przeważnie w dziale makuchoń słonecznikowych pochodzenia rosyjskiego. Fakt zakupna pasz treściwych na

podstawie gwarancji odnośnie do składników pokarmowych, świadczy o rozszerzającym się wśród rolników zrozumieniu, że ta forma zakupu towaru jest jedynie racjonalną, bo chroni przed ewentualnymi stratami.

W roku sprawozdawczym poddało się kontroli Stacji 15 firm, a więc o 4 więcej jak w r. 1908, a mianowicie:

1. Gal. Tow. Akc. dla przemysłu chemicznego, Lwów.
2. Oddział handlowy c. k. Gal. Tow. gospodarskiego we Lwowie.
3. Związek handlowy dla Kółek rolniczych w Krakowie.
4. Zarząd główny Kółek rolniczych we Lwowie.
5. Syndykat Towarzystw rolniczych w Krakowie.
6. Bank rolniczy we Lwowie.
7. Firma Thomasphosphatfabriken w Berlinie.
8. Józef Karrach, Lwów, jako przedstawiciel Biura sprzedaży żużli Thomasa we Wiedniu oraz firmy Thomasphosphatfabriken w Berlinie.
9. Firma Ernest Bahlsen w Krakowie.
10. Firma Schönker i Jakubowicz w Oświęcimiu.
11. Firma A. F. Schönker w Oświęcimiu.
12. Firma N. Sprecher w Podgórzu.
13. Firma Matias Jakubowicz w Wadowicach.
14. Chem. Fabryka Akc. Tow. przedtem M. Mileha i Ski w Poznaniu.
15. St. Ostaszewski, St. Wiktor i Sp. Wróblak Szlachecki.

B. Działalność doświadczalna.

1. Doświadczenie polowe prowadzone przez kierownika i adjunkta A. Karpińskiego.

Kierunek doświadczeń polowych nie uległ zmianie w roku sprawozdawczym. Cel ich jest: zbadanie najwłaściwszych sposobów stosowania nawozów w naszym kraju, spopularyzowanie wyników doświadczeń dawniejszych, ekonomicznie korzystnych, wreszcie poznanie bliższe gleb krajowych. Doświadczenia stacji prowadzone są według obszernego programu, wszechstronnie obejmującego daną kwestję. Dla kontroli każde doświadczenie powtarzane jest 3, a niekiedy 4 razy. Stacja udziela podejmującym się przeprowadzania doświadczeń bezpłatnie nawozów, wysyła swego funkcyjnarusza do założenia poletek, następnie do zbioru. Mimo tak znacznych ułatwień rolnicy robią mały użytek z pomocy udzielanej przez Stację w kierunku doświadczalnym.

Stacja przeprowadziła w r. 1909 w 31 miejscowościach 61 doświadczeń polowych, a mianowicie:

1. w Kostkowie pow. Jarosław, 2. w Zarszynie pow. Sanok, 3. w Słonem pow. Zaleszczyki, 4. w Poturzyskach pow. Horodenka, 5. w Rudnej pow. Rzeszów, 6. w Lublińcu pow. Cieszanów, 7. w Miłocinie pow. Rzeszów, 8. w Szelpakach pow. Zbaraż, 9. w Dobrowodach pow. Zbaraż, 10. w Kozielnikach pow. Lwów, 11. w Lipinkach pow. Gorlice, 12. w Hartach pow. Brzozów, 13. w Szczercu pow. Rawa ruska, 14. w Łańcucie pow. Łańcut, 15. w Hłudnie pow. Brzozów, 16. w Woli krecowskiej pow. Sanok, 17. w Krzemiennej pow. Brzozów, 18. w Pisarowcach pow. Sanok, 19. w Woli sękowej pow. Sanok, 20. w Nowotańcu pow. Sanok, 21. w Kutkorzu pow. Złoczów, 22. w Trybuchowcach pow. Buczac, 23. w Toustobabach pow. Podhajce, 24. w Podlipcach pow. Złoczów, 25. w Monastercu pow. Sambor, 26. w Sieniawie pow. Jarosław, 27. w Uściu pow. Sniatyn, 28. w Żurawnie pow. Żydaczów, 29. w Chomiakówce pow. Tłumacz, 30. w Suchowoli pow. Gródek, 31. w Tuczempach pow. Jarosław.

Mniejszych prób o charakterze czysto demonstracyjnym Stacja nie przedsięwzięła, uważając je za właściwy teren pracy stowarzyszeń rolniczych. Jako przygotowawcze

do założyc się mającego większego pola doświadczalnego, rozpoczęła Stacja doświadczenia na torfowisku dublańskim. Dotyczyły one potrzeb nawozowych torfów, oraz wartości uprawnej rozmaitych traw, szczególnie eo do ich wytrzymałości na zimno na torfach i co do długotrwałości. Jak doświadczenia wykazują ilość traw nadających się na nasze torfy jest dosyć ograniczona. Wyniki doświadczeń polowych ogłoszono w „Rolniku“.

2. Prowadzenie doświadczeń z żywieniem inwentarza napotkało na ogromne praktyczne trudności. Trudno znaleźć chętnych, a jeszcze trudniej mogących ściśle przeprowadzić próbę współpracowników. Jak doświadczenie uczy trzeba by było delegować na ały czas próby funkcyonaryusza Stacji.

3. Doświadczenia wazonowe, prowadzone przez kierownika przy współudziale asystenta Dr. B. Niklewskiego, dotyczyły wpływu alkoholu na pobieranie azotu w rozmaitych warunkach uprawianych roślin; wpływ węglowodanów na działanie nawozów azotowych; wartości nawozowej ziarna roślin motylkowych.

Przy rozległej działalności kontrolnej pracą doświadczalną i naukową może się personal Stacji zajmować tylko dorywczo. Ze względu na rozszerzenie działalności Stacji w kierunku badawczym, potrzeba koniecznie zwolnić część personalu od roboty kontrolno-analitycznej, co da się osiągnąć tylko pomnożeniem liczby asystentów i zapewnieniem im lepszych warunków materyalnych.

Prace, publikacje i podróże.

Kierownik Stacji wziął udział w kongresie międzynarodowym chemii stosowanej w Londynie. Zwiedził Stację doświadczalną w Rothamsted. Adjunkt Adam Karpiński ogłosił w Rolniku „Wyniki doświadczeń nawozowych za r. 1909“.

Asystent Zygmunt Romański ogłosił „Die Phosphorsäurebestimmung in der Thomasschlacke durch Wiegung des gelben Phosphorammoniummolybdatniederschlages“. Chemische Zeitung Nr. 6. 1909.

Asystent Dr B. Niklewski wykładał w Akademii „biochemię gleby“. Wykonywa badania nad: a) Stratami azotu w oborniku. Wyniki tych prac ogłosił w roku 1910 w „Rolniku“ i „Ziemianinie“. b) Biologię wód słodkich okolicy Lwowa. Wyniki ogłosił w „Kosmosie“ i „Okólniku rybackim“.

Dublany, dnia 15. sierpnia 1910.

Prof. J. M. Pomorski, w. r.

Kierownik krajowej Stacji doświadczalnej
chemiczno-rolniczej w Dublanach.

2. Gospodarstwo torfowe.

Zasiewy.

Zasianem i zasadzonym było	w roku 1909/10 morgów
Owsem	27 ¹ / ₂
Ziemniakami	11 ¹ / ₂
Brukwią	3
Kapustą białą	2
„ pastewną	2
Kukurydzą na zielono	8
Trawami	25
Wzięto pod pole dośw. stacyi chem. roln.	12 ¹ / ₂
Razem	91 ¹ / ₂

WYKAZ

produkcji gospodarstwa torfowego w roku 1909/10.

L. porządkowa	P ł o d y	Z e b r a n o				Produkcja z 1 morga			
		z morgów	w snopie		w ziarnie		w snopie	w ziarnie	
			kóp	sno-pów	q.	kg.		kóp	q.
1	Owies	27 ¹ / ₂	153	23	38	—	533	1	38
2	Ziemniaki	11 ¹ / ₂	—	—	750	—	—	65	21
3	Brukiew	3	—	—	340	—	—	113	33
4	Kapusta	2	—	—	168	—	—	84	—
5	Siano	25	—	—	—	—	—	20-25	—

WYKAZ

produkcji gospodarstwa rolnego za lata 1908/9 i 1909/10.

L. porządkowa	P ł o d y	W roku gospodarskim 1908/9										W roku gospodarskim 1909/10					
		z e b r a n o					P r o d u k c y a z i m o r g a					z e b r a n o			P r o d u k c y a z i m o r g a		
		z m o r g o w	w s n o p i e k o p	w s n o p i e k o p	w z i a r n i e q t.	k g.	w s n o p i e k o p	w z i a r n i e q t.	k g.	z m o r g o w	w s n o p i e k o p	w s n o p i e k o p	w z i a r n i e q t.	k g.	z m o r g o w	w s n o p i e k o p	w z i a r n i e q t.
1	Żyto	30	315	28	181	83	10:32	16	61	25 ¹ / ₂	231	08	354	66	9:14	14	18
2	Pszonica ozima	18	211	41	259	56	12:00	14	19	19	159	06	165	83	8:22	8	72
3	" jara	—	—	—	—	—	—	—	—	5	46	15	68	10	9:15	13	65
4	Jęczmień jary	12	87	32	149	33	8:20	12	44	5	57	40	63	86	12:32	12	37
5	Owies	30	293	07	377	80	9:45	12	59	21	197	38	209	20	9:13	9	96
6	Bobik z grochem	—	—	—	—	—	—	—	—	7 ¹ / ₂	66	23	103	93	8:51	17	85
7	Peluszka	2	16	—	12	—	8:00	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kapusta głowiasta	2	—	—	340	31	—	170	15	2	—	—	256	—	—	128	—
9	Ziemiaki	36 ¹ / ₂	—	—	3847	84	—	105	42	28 ³ / ₄	—	—	4204	53	—	108	50
10	Buraki pasternne	10	—	—	4100	—	—	410	—	8	—	—	3020	—	—	377	50
11	" cukrowe	5	—	—	273	—	—	180	20	—	—	—	—	—	—	—	—
12	" nasienne	—	—	—	—	—	—	—	—	2 ¹ / ₂	26	20	32	78	10:32	13	11
13	Marchew	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	150	—	—	150	—

**Porównanie wartości inwentarza żywego
z dniem 1. lipca 1909 i 1910.**

Dnia 1. lipca 1909.	Kor.	gr.	Dnia 1. lipca 1910.	Kor.	gr.
1. Konie.			1. Konie.		
29 sztuk	5.900	—	18 sztuk	4.850	—
10% potrąc. 590 K	5.310	—	6 „ (cena kupna)	2.030	—
2. Bydło.			2. Bydło.		
a) Oldenburskie.			a) Oldenburskie.		
1 buhaj „Poznaniak“	539	—	19 krów 10.640 kg. po 58 gr.	6.171	20
770 kg. po 70 gr.	7.493	60	10 jałówek 4.205 kg. po 1.30 gr.	5.466	50
24 krów 12.920 kg. po 58 gr.	5.817	50	1 ciele i 1 byczek 165 kg. po 1.40 gr.	231	—
14 jałówek 4.475 kg. po 1.30 gr.	77	—	Razem	11.868	70
1 byczek 55 kg. po 1.40 gr.	13.927	10	b) Anglerskie.		
Razem	11.593	96	12 krów 5.195 kg. po 58 gr.	3.013	10
b) Anglerskie.			1 cieliczka 120 kg. po 1.30 gr.	156	—
1 buhaj „Junak“ 750 kg. po 70 gr.	525	—	1 byczek 50 kg. po 1.40 gr.	70	—
24 krów 18.612 kg. po 58 gr.	6.154	96	Razem	3.239	10
12 jałówek 3.780 kg. po 1.30 gr.	4.914	—	c) Krajowe.		
Razem	2.453	40	10 krów 4.665 kg. (cena kupna)	2.858	—
c) Krajowe.			1 jałówka 120 kg. po 1 kor.	120	—
10 krów 4.230 kg. po 58 gr.	85	—	Razem	2.978	—
1 jałówka 85 kg. po 1 kor.	2.538	40	d) Fryzyjskie.		
Razem	2.538	40	1 buhaj „Sultan“ 685 kg. (cena kupna)	2.067	38
3. Owce.			2 krowy 1.130 kg. (cena kupna)	3.061	11
40 sztuk	480	—	1 jałówka 170 kg. po 1.30 gr.	221	—
4. Trzoda chlewna.			Razem	5.350	49
4. Trzoda chlewna.			3. Owce.		
4 sztuki	587	70	37 sztuk	444	—
5. Ryby.			4. Trzoda chlewna.		
Wartość narybku i ryb sprzedaż	800	—	1 knur 250 kg. po 90 gr.	225	—
Razem	800	—	1 knurek 110 kg. po 1.20 gr.	132	—
Wartość inwentarza żywego			3 lochy 732 kg. po 1 kor.	732	—
z dniem 1. lipca 1909.	35.237	16	15 prosiąt 410 kg. po 1.40 gr.	574	—
Wartość inwentarza żywego			Razem	1.663	—
z dniem 1. lipca 1910.	32.738	29	5. Ryby.		
Wartość inwentarza żywego			Wartość narybku i ryb sprzedaż	800	—
Wartość inwentarza żywego			Razem	800	—
z dniem 1. lipca 1909.	35.237	16	Wartość inwentarza żywego		
Wartość inwentarza żywego			z dniem 1. lipca 1910.	32.738	29

	Kor.	gr.
Wartość inwentarza żywego z dniem 1. lipca 1908 r. wynosiła	51.819	70
„ „ „ „ „ „ 1909 r.	35.237	16
Różnica na niekorzyść roku 1909	16.582	54
Wartość inwentarza żywego z dniem 1. lipca 1909 r. wynosiła	35.237	16
„ „ „ „ „ „ 1910 r. wynosi	32.738	29
Różnica na niekorzyść roku 1910	2.498	87

Wartość remanetów.

Z dniem 1. lipca	1908.		1909.		1910.	
	Kor.	gr.	Kor.	gr.	Kor.	gr.
W ziarnie	2.554	74	1.083	63	3.161	44
Pasza i słoma	655	17	2.420	64	1.263	—
Nawozy pomocnicze	1.834	—	1.571	17	895	51
Torf na opał	2.800	—	1.285	42	898	67
Różne	300	—	548	90	307	20
Razem	8.143	92	6.909	76	6.525	22

	Kor.	gr.
Wartość remanetów z 1. lipca 1908	8.143	92
" " " " 1909	6.909	76
Różnica na niekorzyść r. 1909	1.234	16
Wartość remanetów z 1. lipca 1909	6.909	76
" " " " 1910	6.525	22
Różnica na niekorzyść r. 1910	384	54

Zestawienie rachunku pieniężnego

od 1. lipca 1908 do 30. czerwca 1909 i od 1. lipca 1009 do 30. czerwca 1910.

W Y D A T K I	w r. 1908/9		w r. 1909/10		D O C H O D Y		w r. 1908/9		w r. 1909/10	
	Kor.	gr.	Kor.	gr.			Kor.	gr.	Kor.	gr.
Płace i zasługi	7.570	40	8.378	36	37.757	16	27.707	70	5.188	04
Najem robotników i kuchnia	24.725	87	16.504	83	3.237	35	5.188	04		
Zmiana nasienia	1.114	17	1.918	41						
Dokupno nawozów pomocy	7.539	42	3.691	56						
" karmy	14.156	02	10.007	96						
Wymiana koni i uprząż	1.545	71	3.747	14	13.160	19	11.974	10		
Utrzymanie budynków drogowych	3.117	63	2.377	51	2.468	91	1.976	32		
" maszyn i narzędzi	2.164	59	3.059	99	4.070	—	7.534	43		
" łąk i melioracji	400	—	480	—	1.596	96	665	50		
Ubezpieczenie od pożaru i gradu	1.944	38	2.381	88			2.000	—	2.000	—
Opał, światło, smary i ropa do	939	71	1.990	09	2.000	67	3.518	08		
Rogatki, posytki i jazdy	1.589	80	1.714	92	3.376	67	791	77	661	67
Kultura lasu i utrzymanie stawów	654	98	720	62	492	28	652	33		
Leki, szpital, weterynarz, ochrona	729	96	442	62						
roślin										
Koszta kancelaryjne: telefon, po-	319	85	299	64						
czta, ogłoszenia			517	67						
Rozmaite	1.234	16	428	85						
Różnica wartości rimanentów										
Razem	69.746	66	58.661	05	66.150	28	62.078	22		

Rok bieżący był dla gospodarstwa dublańskiego pomyslnym, plony osiągnięto dobre za wyjątkiem koniczyny, która przepadła i pszenicy. Siewana dotychczas, a w roku bieżącym już całkiem wykluczona pszenica Square head, zaaklimatyzowana zupełnie przez Dyrektora Frommla, wybornie wytrzymująca nasze zimy, wydaje często bardzo ziarno poślednie. I tak w roku bieżącym zebrano po 7—8 q. ziarna i to takiego gatunku, że osiągnięto cenę 18 kor. przy cenie 24—26 za celną. Spowodowało to obniżenie dochodu z ziemiopłodów o sumę 3.000 kor.

Dążąc do podniesienia dochodów z gospodarstwa i korzystając ze wzmożonej produkcji paszy na torfach, usunięto jedno pole paszy (lucerna) wprowadzając na to miejsce żyto, skasowano zawodzący w Dublanach jęczmień, zastępując go pewniejszą pszenicą jara.

Gospodarstwo torfowe dotychczas zwiększa wydatki, dając jeszcze bardzo małe dochody. Doświadczenia zrobione przez dwa lata wskazują, że uprawa polowa a szczególnie zbóż jest nieodpowiednią, co zaś do uprawy łąkowej to:

1. napotykaemy na duże trudności w zasiewie trawy wskutek wielkiej pulchności warstwy wierzchniej;

2. na produkcję traw wpływa ujemnie przesuszenie torfu, zbyt może daleko posunięte.

Melioracya wymaga poprawek, które się mają uskutecznić w najbliższym czasie.

Według obserwacji porobionych nie można się spodziewać na razie większego plonu traw jak 25—30 q. z morga. Rozpoczęte prace na polu doświadczalnym torfowem dadzą wskazówki co do dalszego postępowania. Pole to zajmie około 30 morgów torfowiska. Robociznę normalną daje folwark zabierając plony, które będą przechowywane w specjalnej budującej się obecnie szopie.

W kierunku hodowlanym przeprowadzono bardzo silne przebrakowanie obory. Liczba krów została zmniejszona, przy znacznie lepszej jakości pozostałego materiału, tak, że przy zmniejszeniu ilości krów z 60 na 43, dochód z mleka stosunkowo nie wiele spadł. Z funduszu nadzwyczajnego na uzupełnienie obory zakupiono buhaja i dwie krowy fryzyskie pierwszorzędnej jakości, w roku zaś bieżącym dwie jałówki w Mikulicach u p. Jerzego Turnaua.

Ze względu na cele dydaktyczne folwarku rozszerzono obecnie hodowlę świń, ze sprzedażą młodziży w wieku 5—7 miesięcy.

W lesie zasadzono 10 morgów świerkiem i olszyną.

Wykończono zbudowany w roku poprzednim czworak oraz rozpoczęto budowę gnojowni, z chwilą zadecydowania, że dzisiejsza obora służyć będzie celowi dotychczasowemu.

Sprawozdanie obrotu pieniężnego wykazuje znaczne obniżenie kosztów robocizny. W roku 1908/9 robocizna kosztowała (z kuchnią folwarczną 24.725 k. 87 gr.), w roku 1909/10 16.504 k. 83 gr., na co przedewszystkiem wpłynęło zmniejszenie robót na torfach, ale też i wczesna wiosna, przez co rozkład robót był nader korzystnym.

Więszego wydatku wymagał remont koni i uprzęży. Liczbę koni zredukowano z 29 na 24, podnosząc ich jakość. Zamierzoną jest dalsza redukcya, szczególnie z tego względu, że przy otwarciu linii kolejowej Lwów-Stojanów zmniejszą się zimowe zarobki folwarku za dostawę opału i innych materiałów.

Dochody z ziemiopłodów są przedstawione faktycznie. Równocześnie z tem obniżył się wydatek na dokupno karmy. W dawniejszych sprawozdaniach „dokupno karmy“ mieści w sobie i owies zakupywany dla koni obcych, pobierających karmę z folwarku, przez co równocześnie i pozycya „ze sprzedaży ziemiopłodów“ była pozornie wyższa, gdyż do niej zapisywano dochód z tego źródła uzyskany.

Z ziemiopłodów będzie można osiągnąć w Dublanach więcej w miarę rozszerzenia i ulepszenia uprawy traw na torfowisku, przeniesienia na nie pastwiska, jeśli to będzie możliwem, i możności sprzedawania zbóż i t. p. jako nasiennych, po

wyższej cenie. To ostatnie zależnem jest od wybudowania stodół i spichlerza oraz nabycia młocarni parowej, bo w dzisiejszym stanie rzeczy odrębne przechowywanie licznych gatunków roślin jest nader trudnem, wczesny omłot w większej ilości — niepodobieństwem.

Kierunek, w którym Dyrekcya dąży do podniesienia dochodów gospodarstwa dublańskiego znalazł potwierdzenie w opinii wytrawnych rzeczoznawców praktycznych: p. Jerzego Turnaua i hr. J. Mycielskiego, którzy na wezwanie Wydziału krajowego badali gospodarstwo dublańskie i przedstawili obszernie cenny elaborat co do środków podniesienia jego dochodowości.

Dublany, dnia 7. września 1910.

Prof. J. M. Pomorski w. r.

Sprawozdanie administracyjne

krajowej Stacji doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie za czas od 1. października 1908 do 30. września 1909.

Stan osobowy Stacji.

Kierownik: Dr. Ignacy Szyszyłowicz.
Adjunkt: Karol Huppenthal.
Asystent: Edward Lang.
" Feliks Grabski.
Laborant: Szymon Wojciechowski.
Służący: Wincenty Pochwałowski.
Oprócz tego zajętych było w Stacji stale 5 sił pomocniczych.

1. Działalność kontrolna.

Do związku kontrolnego ze Stacją przystąpiły w roku sprawozdawczym następujące firmy:

1. Bank rolniczy we Lwowie.
2. Dom dla Ziemian we Lwowie.
3. Dom handlowy dla rolnictwa i przemysłu Konstantego Adamowicza we Lwowie.
4. Dom rolniczo-produkcyjny Dznesta Bahlsena w Krakowie.
5. Dom rolniczo-ogrodniczy „Flora“ w Tarnowie.
6. Handel konieczyzny Osiasza Poppera w B. odach.
7. Handel nasion L. Freegego w Krakowie.
8. Handel nasion rolniczych, warzywnych i kwiatowych Cayeux le Clerc Paryż 8. quai de la Mégisserie.
9. Handel nasion M. Feldmanna w Podwołoczyskach.
10. Handel nasion J. Thürhausa w Podwołoczyskach.
11. Handel nasion E. Sachsel i Synowie w Podwołoczyskach.
12. Kultura nasion leśnych w Zassowie pod Czarną.
13. Oddział handlowy c. k. galicyjskiego Tow. gospodarskiego we Lwowie.
14. Oddział w Stryju c. k. galicyjskiego Tow. gospodarskiego w Podhorcach koło Stryja.
15. Pierwsza krajowa rodowodowa hodowla zbóż w Mikulicach, p. Kańczuga.
16. Produkcya nasion pastewnych i traw J. Jurystowskiego w Kurowcach, p. Hłuboczek Wielki.
17. Reprodukcyja nasion w Zaborzu, p. Zielona.

18. Skład nasion F. W. Starka Synów we Lwowie.
19. Skład nasion S. Weitrauba w Tarnowie.
20. Spółka Agronomów we Lwowie.
21. Syndykat Towarzystw rolniczych w Krakowie.
22. Towarzystwo dla popierania produkeyi nasion leśnych we Lwowie.
23. Związek handlowy Kółek rolniczych w Krakowie, Lwowie, Rzeszowie i Wieliczce.

Warunki na których firmy powyższe należały do związku kontrolnego nie uległy żadnej zmianie, a mianowicie firmy te zobowiązały się:

1. Poddać wszystkie sprzedawane nasiona rolnicze ocenie Stacji.
2. Zapewnić kupującym przez wręczenie listu gwarancyjnego (na odpowiednim blankiecie) prawdziwość, pochodzenie, czystość, siłę kiełkowania nasienia, oraz brak kianianki.
3. Odszkodować kupujących w razie pokazania się różnicy pomiędzy wartością gwarantowaną a rzeczywistą towaru.

W zamian za wypełnienie tych warunków firmy korzystały ze zniżki 500/0 od normalnych cen za badania.

Firmy kontrolowane przez Stację miały obowiązek wydać kupującemu przy każdej sprzedaży nasion list gwarancyjny, który upoważnia go do powtórnej oceny Stacji na koszt sprzedającego. Drugi sposób gwarantowania dobroci sprzedawanego towaru, a mianowicie sprzedaż tegoż w workach nie szytych zaplombowanych przez Stację przyjął się już bardzo dobrze, stając się tak dla rolników jak i sprzedających najodpowiedniejszą formą gwarancyi. I tak w roku 1908/9 zaplombowała Stacja 2.443 worków o wadze 226.762 kg.

Oprócz firm kontrolowanych nadsyłają próbki także rolnicy, kupecy oraz stowarzyszenia rolnicze. W roku sprawozdawczym wykazała stacja:

Ocen płatnych 1.792, bezpłatnych 290. Razem próbek 2.082.

W stosunku do gatunku nasion ilość ogólna próbek rozdziela się w następujący sposób:

Koniczyna czerwona	1.219 próbek
Koniczynowate	168 "
Zboża	110 "
Trawy	262 "
Strączkowe	35 "
Buraki	106 "
Ziemniaki	12 "
Nasiona leśne	6 "
Nasiona warzywne	42 "
Mieszanek	60 "
Konopi	16 "
Ziarn do oznaczenia	2 "
Mąki	1 "
Chmiel	37 "
Chwasty z konicz. czerw.	1 "
Proszek pożywny dla zwierząt	3 "
Choroba zboża	1 "
Rdza na bobiku	1 "
Razem	2.082 próbek

W stosunku do jakości nasion wyniki ogólne ocen były następujące:

Kanianka. Na wezwanie stron zbadała Stacya 1,386 próbek na kaniankę w czem 381 znaleziono kaniankę, a więc w przeszło 30% wszystkich przesyłek. Kaniankę, gruba którą w Niemczech i w Austrii szerzy się już od lat kilku, znaleźliśmy wielokrotnie w tym roku w koniczynie czerwonej. Ogólny przegląd próbek badanych na kaniankę przedstawia się następująco:

R o d z a j n a s i e n i a	Ilość próbek	z kania- nianką	bez kania- nianki
Koniczyny czerwonej	1203	350	853
„ szwedzkiej	35	9	26
„ białej	58	5	53
Tymotki	62	9	53
Lucerny francuskiej	11	6	5
„ chmielowej	5	—	5
„ prowanckiej	1	—	1
Komonicy błotnej	3	1	2
„ pospolitej	3	—	3
Przelotu	2	—	2
Inkarnatki	3	1	2
R a z e m	1386	381	1005

Pochodzenie: Koniczyny czerwone były przeważnie pochodzenia rosyjskiego i krajowego, mało było bukowińskiej i rumuńskiej, domieszki koniczyny amerykańskiej nie zauważyliśmy wcale.

Następująca tablica przedstawia średnie dane badanych nasion oraz z granicznymi minimum i maximum dla czystości i kiełkowania.

Rodzaj nasienia	Czystość %			Siła kiełkowania %		
	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
Koniczyna czerwona	87.2	97.4	95	81	95.7	92.5
„ biała	93.3	97.4	96	71	99.2	83.1
„ szwedzka	78.2	97	90.6	58.2	97	82.4
Inkarnatka	94	97	95.7	53	98	87
Lucerna chmielowa	97.2	99	98.8	61	98	77
„ francuska	87.4	98.4	96.6	86	98	93
„ prowancka	98.5	98.5	98.5	88	99	92
„ piaskowa	98	98	98	93.5	95	94.2
Komonica pospolita	92.8	97	95.8	89	93.5	90.8
„ rozkowata	—	—	97.4	—	—	84
Esparzeta	—	—	89.8	—	—	61
Komonica błotna	86.2	91.6	88.9	94	95	94
Przelot	92.8	94.2	93.5	93	93.2	93.2
Seradela	89.3	94.2	90.7	73	88	83
Rajgras angielski	84.2	99	91	76	95	83
„ włoski	49	84.2	63.9	76	93	82

Rodzaj nasienia	Czystość %			Siła kiełkowania %		
	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
„ francuski	74·3	96·9	85	76	97·5	88
Tymotka	93·7	99	97·1	82	98	93
Kostrzewa łąkowa	74·8	98	93·2	47	95	65·3
„ czerwona	84	92·9	85·5	64	89	76
„ owcza	52·4	71	56	74	94	83
„ trzcinowata	69	97	95	63	95	85
Stokłosa miękka	—	—	86	—	—	22
Kupkówka	74·3	93	81·9	73	98	81
Wyczyniec łąkowy	66·5	94·8	76·5	49	73	59
Owsik złoty	53	88	72	73	84	77
Mietlica rozłogowa	68	96	81·3	64	95	85·2
Wiechlina łąkowa	76	91·2	83·2	35	94	60
„ szorstka	76	89·5	80·2	90	91	90
Tonka wonna	92·3	95	93·6	16	60	53
Wiechlina gajowa	—	—	91·3	—	—	36
Grzebieńca pospolita	84·6	98·5	93	75	92	85
Mozga trzcinowata	95·2	99	97·8	49	79	64
Stokłosa wyprostowana	77·7	97	78·2	43	89	66
„ bezostna	59·6	87	71·7	59	89	71
Trawa miodowa	80·5	85·6	83·1	57	89	77
Wyka siewna	86	99	95·6	76	100	96
Groch	95·6	99·6	97·9	80	96	91
Fasola	99	100	100	88	100	95
Lubin niebieski	91	100	96·7	81	89	86
Koński ząb	96	100	96·9	80	98	88
Kapusta	99·4	99·4	99·4	81	91	85
Cebula	98·6	100	99	47	80	59
Ogórki	99	100	99·6	62	97	87
Marchew	72·3	96·8	80	52	92	63
Rzodkiew	92·2	99	93·2	88	88	88
Rzepa	99	100	99·2	95	99	97
Rzodkiewka	97·5	97·5	97·5	82	82	82
Bób	—	—	96	—	—	—
Łubin żółty	—	—	97	—	—	76
Salata	—	—	—	—	—	75
Pietruszka	—	—	—	—	—	47
Szczypiórek	—	—	99·3	—	—	90
Brukiew	—	—	92·2	—	—	95
Mak	—	—	92·2	—	—	79
Krwawnik	—	—	—	—	—	78
Mohar	—	—	74·2	—	—	81
Bobik	—	—	91	—	—	88
Sorgo cukrowe	—	—	99·5	—	—	97
Kukurudza	—	—	98·2	—	—	79
Sosna	97·3	98	97·6	48	87	72
Świerk	97·5	97·5	97·5	45	72	58
Olcha	—	—	16	—	—	66
Pszenica	98	99·3	99·3	66	98	75
Jęczmień	94·5	99	99	79	97	94
Owies	97	99	98	73	97	89
Żyto	—	—	—	51	98	79·5

Zboża. Badania zbóż przeprowadziła Stacya przeważnie tylko dla celów doświadczalnych, a to w kierunku czystości, kiełkowania, wagi 1000 ziarn, wagi hl. i grubości łuski. Przerobiono próbek 110.

Nasiona leśne. Jakkolwiek 4 części powierzchni Galicji zajmują lasy, z czego 14⁰/₁₀ są lasy administrowane przez państwo, mimo tego nie ma u nas najmniejszego zainteresowania sprawą dobroci zakupywanego lub wyprodukowanego nasienia. W roku bieżącym nadesłano z nasion leśnych tylko 6 próbek do Stacyi.

Buraki. W roku sprawozdawczym nadesłano 106 próbek buraków przeważnie pastewnych. Następująca tabelka wykazuje własności zbadanych buraków.

Czystość			Kiełkujących kłębków			Kiełkujących nasion		
minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
91	98·3	95·3	58	91	81	102	176	152
Ilość w kg. kłębków			Ilość w kg. kieł. kłęb.			Ilość w kg. kieł. nasion		
minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
41·500	78·670	51·424	32·906	69·799	40·232	57·939	110·136	74·762

Różne przesyłki. Z innych prac, które wykonała Stacya na żądanie stron było oznaczenie prawdziwości nasienia 2 próbki, badanie mikroskopowe mąki 1 próbka, chorób roślinnych 2 próbki, proszek pożywny dla zwierząt 3 próbki chwasty z koniczyzny czerwonej 1 i chmielu 37 próbek.

2. Działalność doświadczalna.

a. Doświadczenia nad poprawą połonin we wschodnich Karpatach.

1. Badania w ogrodzie doświadczalnym na połoninie Czarnohora.

Stacya meteorologiczna założona przy ogrodzie doświadczalnym na wysokości 1370 m., a więc jedyna tak wysoko położona w kraju, przeprowadzała podobnie jak w latach poprzednich spostrzeżenia meteorologiczne 3 razy dziennie od 13. maja do 12. listopada, to jest od czasu kiedy pokrywa śniegu o tyle spadła, że można się było dostać na górę aż do spadnięcia już na stałe śniegu w późnej jesieni.

Oprócz zapisków jakie posiada stacya meteorologiczna pierwszej klasy, zapisywano stopień ciepłoty na termometrach aktinometrycznych, na termometrze zwyczajnym minimalno-maksymalnym, a to w celu zbadania insolacji. Również zapisywano ciepłotę na ziemi zadarnionej i nagiej w lesie wysokopiennym i krzakach.

Stale r wnieź były w ruchu przyrządy samopiszzące, jak: ombrometr, termometr, hygrometr, ewaporometr, 2 termometry aktinometryczne, heliograf i w tym roku zakupiony termobarograf. Spostrzeżenia fytofenologiczne stanowiły uzupełnienie powyższych badań. Podczas wycieczek botanicznych oznaczano także temperatury wód bieżących.

W celu poznania rozmieszczenia roślinności, a przede wszystkim świerków, kosodrzewiny, olchy zielonej i jałowcu górskiego — na wszystkich okolicznych połoninach, robiono liczne zapiski, posługując się w oznaczeniu wzniesienia aneroidem.

W ogrodzie powiększono znacznie dział roślin flory górskiej, zasiewając w nim nasiona zbioru zeszłorocznego lub też przesadzając rośliny zebrane na okolicznych połoninach. Ogółem było w tym dziale na 612 parcelek 522 obsadzonych roślinami, a resztę pozostałych przygotowano do obsadzenia w roku przyszłym. Zebrane nasiona z roślin w ogrodzie jak i z połonin posłużą do nowych zasiewów w następnym roku i do rozsyłki ogrodom botanicznym. Katalog nasion i roślin, obejmujący w r. b. 207 gatunków, rozesłano do różnych instytucji botanicznych.

Na zamówienie 40 zakładów naukowych wysłano 687 torebek z nasionami.

Ogród czarnohorski był przedmiotem badań roślinności nie tylko samej Stacyi, lecz także ściągając wielu przyrodników i wycieczek szkolnych. Jak w latach dawniejszych tak i w r. b. prowadziła Stacya próby z uprawą mieszanek łąkowych górskich (Weinzierl, Steber i własną) tak w ogrodzie, jak i na t. zw. Szczawiach, przeznaczając na każdą poletko.

Dwie mieszanki z obsiewu w r. 1908 pozostawiono, natomiast musiano przekopać 4 mieszanki założone w r. 1908, nieudane z powodu niepomyślnych warunków klimatycznych. Na 18-tu czterometrowych poletkach wysiano poszczególne trawy i konieczyzny użyte do mieszanek w celu poznania każdej z osobna.

Rozwojowi i odporności traw a w części także innych roślin, pochodzących z Czarnohory lub z górskiej Stacyi wiedeńskiej, tudzież z nizin, poświęca Stacya ustawiczną baczną uwagę. Wszystkie pochodzące z różnego czasu zasiewu i sadzenia, znajdują się na małych parcelkach wyżej wspomnianych, a znaczna ich część na parcelkach większych. Tak znajduje się w ogrodzie 18 parcelek 6-ciometrowych z obsiewu z r. 1907 (na trzech wyginęły tej zimy prawie zupełnie); z tego roku na Szczawiach na 1/4 arowych parcelach: *Dactylis glomerata*, *Festuca pratensis*, *Festuca rubra*, *Phleum pratense*, *Alopecurus pratensis*, *Poa Pratensis*, *Poa alpina*, *Phalaris arundinacea*, *Festuca duriuscula*; na 2 arach posiano na wiosnę b. r. *Poa alpina*, *Poa alpina*, *Poa sudetica*, *Avena versicolor*, *Festuca picta*, *Festuca supina*, *Festuca duriuscula*; na 1/3 arach, rajgras argentyński; na 2 arach *Phleum alpinum* (wysiany w r. 1908 trzeba było przekopać) z r. 1908 utrzymały się na t. zw. Szczawiach zasiane na większych poletkach i w ogrodzie na 4 arach z nasieniem z górskiego ogrodu Stacyi wiedeńskiej; *Plantago serpentina*, *Plantago montana*, *Plantago alpina*, *Poa serotina*, *Poa alpina*, *Agropyrum canium*, *Phleum alpinum*, *Festuca heterophylla*, *Festuca arundinacea*, *Dactylis glomerata*, *Festuca rubra v. gemina*, *Festuca rubra v. fallax*, *Poa violacea*; przepadły natomiast *Phleum Michelli* i *Trifolium badinum* (ostatnie utrzymały się na Szczawach), nie dochowały się także niektóre inne zasiewy z tego roku, a utrzymały z nich tylko: *Avena versicolor*, *Poa alpina*, *Avena plauiculmis*, *Poa nemoralis*, *Poa sudetica* i t. d.

Oprócz roślin wymienionych a zasianych rzędowo, obsadzono w r. 1908 i 1909, znacznie większe parcele roślinami wykopanymi na połoninach Czarnohory, a mającymi szczególniejsze znaczenie pod względem pastewnym, a względnie przepikowano rośliny otrzymane z nasienia. Do tych należy: *Phleum alpinum*, *Festuca picta*, *Festuca supina*, *Festuca rubra fallax*, *Poa sudetica*, *Poa violacea*, *Avena elatior*, *Avena phaniculmis*, *Avena adsurgens*, *Avena carpatica*, *Festuca Porcii*, *Festuca orientalis*, *Carex tristis*, *Calamagrostis arundinacea*, *Achillea carpatica*, *Achillea Millefolium*.

Szkółki te mają służyć przede wszystkim do zbioru nasienia, potrzebnego do poprawienia połonin przez podsiew. Dotychczas bowiem trzeba było z konieczności, przy próbach z podsiewem połonin posługiwać się trawami, których nasiona można dostać w handlu specjalnie, a górskich w niem dotąd niema. Oprócz tego poznanie rozwoju i odporności traw tak miejscowych jak i przeniesionych z nizin pozwoli w przyszłości na odpowiedni ich dobór w mieszkankach do podsiewu naszych połonin:

Wogóle sprawa poprawy połonin we wschodnich Karpatach, wymagać będzie jeszcze dalszych badań chociaż Stacya dokonała już wiele pod tym względem w roku sprawozdawczym jak i w latach poprzednich przeprowadziło się już szereg robót nie tylko w celach badań, ale także i to przede wszystkim w celu praktycznego

zademonstrowania, na czem polegać winna poprawa naszych połonin. Roboty polegały na karczowaniu połoniny z zanieczyszczającego ją jałowca górskiego i małych kęp świerku połoninowego, na łępicie szczawiu alpejskiego przez wykopywanie go z korzeniami na samej połoninie Czarnohora, a na t. zw. Szczawiach, gdzie na bardzo znacznych przestrzeniach rośnie ten szczaw masowo, musiano ze względu na środki finansowe zadowolić się przeważnie tylko koszeniem go, zanim osadził nasienie; wskutek tego osłabiono go i nie dopuszczono do rozmnażania przez nasienie. Powtórzyliśmy w tym roku próby łępicia szczawiu alpejskiego przez spryskiwanie miejsc nim porośłych bardzo silnym roztworem siarkanu żelaza i karbitu w czasie kiedy po staniu śniegu puszczał pierwsze listki — na przestrzeni kilku arów. Skutek jednak okazał się chwilowy: później wpływu owych środków nie można było zauważyć. Część połoniny, dawniej zhurtowanej i kawał niehurtowanej zbronowano na wiosnę pięcioletnią bronią sprężynową, a materiał wydarty zebrano na skompostowanie; drugą część pozostawiono dla porównania nie bronowaną. W celu przekonania się o skutkach podsiewu część połoniny hurtowanej i niehurtowanej, bronowanej i nie bronowanej, podsianą mieszkanką traw (własną — stosunkowo cztery razy słabszą od tej jaką zastosowano dawniej do próbnego utworzenia nowej darni).

Okres wiosenny i pierwszej połowy lata sprzyjał porostowi połoniny. Wpływ hurtowania okazał się bardzo wyraźny: roślinność na częściach hurtowanych przewyższała kilkakrotnie swą masą roślinność połoniny nie hurtowanej, i odznaczała się daleko lepszą jakością. Do połowy lipca wypasano trawę na części hurtowanej w r. 1906, 1907 i 1908, byłem i owcami, później ogrodzono całą tą część jak i znajdującą się przy niej część nie hurtowaną o przestrzeni razem około 7 hektarów, pięcioma rzędami drutu, a to w celu późniejszego oznaczenia wpływu hurtowania przez zwożenie siana. Niestety, nastąpiło potem kilka suchych okresów pogody przeplatanych deszczowymi, lecz chłodnymi, tak, że dalszy porost wypadł słabo, nie opłacając nawet koszenia. Musiano jednak tego dokonać, aby nie dopuścić do rozsiewania się śniadka darniowego, który porasta pewne wilgotniejsze przestrzenie połoniny bardzo obficie — tudzież psiej trawki, nie znoszącej hurtowania, ale zadarniającej gęsto choć nisko, najbardziej jałowe części połonin.

Dojrzała i już wyschła psia trawka w porze suchej, spalono przy pomocy pochodni naftowej na pniu. W tym roku posunięto się na dalszą część połoniny z hurtowaniem. Zaczęło się ono 4. czerwca, a skończyło 16. września; trwało więc przez okres tak samo długi jak w roku poprzednim.

Koszary przerobiono w tym roku, a to w celu zmniejszenia pracy przy ich przestawianiu. — Zmniejszono ilość łąt w przęstach z 6-ciu na 5 i zaopatrzone je zawiąsami, tak, że poszczepolne przęsla łączyło się za pomocą nich, wskutek czego nie trzeba było umieszczać w ziemi tylu kołów do ich utrzymania, co dawniej. Przystawień koszar było 71. W niektóre dni bardzo chłodne i dżyste, nie mogły owce w nich nocować, tylko musiano je trzymać w miejscu zastoniętym; z tego powodu liczba przestawień koszar zmniejszyła się; zmniejszyła się ona także o ilość dni świątecznych, gdyż pracy takiej nie można w te dni wykonywać; wtedy wypadało trzymać owce przez dwie noce na tem samym miejscu.

Hurtowało z początku do 15 czerwca 280 jarek i baranów i 70—90 jagniąt, od tego dnia aż do 29. VIII. (t. j. dnia zejścia bydła z połonin) było użytych jeszcze 162 sztuk owiec dojnych i jarek; po tym czasie ilość ogólna owiec była nieco mniejszą. Przestrzeń każdorazowo hurtowaną, zmieniono stosownie do ilości sztuk hurtujących, tak, że na jedną dorosłą sztukę owcy przypadało około 0,8 m², a więc więcej niż w latach poprzednich. Ogółem w tym roku shurtowano 21.056 m².

Całe koszarowanie objęło 4 pasy szerokości każde 16 metrów, między tymi pasami, pozostawiono pasy niehurtowane tejsze szerokości, w przypuszczeniu, że zasilac je będą części wypłukiwane z miejsc hurtowanych. Obecnie jednak okazało się to przypuszczenie przeważnie mylne, gdyż w ten sposób były zasilane tylko miejsca najwięcej wklęsłe (korytowate), do których ścigała spływająca woda.

Hurtowanie zastosowane po raz pierwszy w ogrodzie w roku 1905 okazało wyraźny wpływ jeszcze w tym roku, co prawda dla porostu traw wogóle pomyślny. (Na wiosnę zbronowano bronią łańcuchową parcele hurtowane i niehurtowane).

Na kilkudziesięciu parcelach prowadziła Stacya w dalszym ciągu doświadczenia nad wpływem zaszczipiania ziemi nitraginą w trzech działkach (w założonym w roku 1905, 1907 i 1908) z różnymi roślinami motylkowymi. Rok ten jednak był niepomyślnym dla wszystkich prawie nowych zasiewów tych roślin, tak, że wpływ nitraginy nie mógł się objawić. Z koniczyń tylko dawniejsze, biała i szwedzka wydały dość duże masy, z jednorocznych zaś, motylkowych tylko łubin żółty i niebieski i seradela. O dojrzewaniu ich jednak niema mowy. Rośliny te nadają się tam doskonale jako zielone pognoje, a więc do polepszenia własności fizykalnych gleby i jej zasobności w pokarmy.

Z innych upraw należy zaznaczyć, że żyto ozime ostatniej zimy zginęło prawie doszczętnie, podobnie jak i na małych parcelkach posiany cały szereg zbóż ozimych; owies tatrzański i jęczmień harzeński uprawiane w ogrodzie (jako roślina ochronna dla traw w nie zasianych) chybiły tego roku zupełnie natomiast ten sam jęczmień na Szczawiach (miejsce zasłonięte od zachodu) zdołał dojrzeć (zżęto go 24. sierpnia) i wydał dość duży plon (około 12¹/₂ cetn. m. z hektara); tak samo owies tatrzański rósł tam zupełnie normalnie, lecz prawie nie dojrzał. Pszenica jara Rimpaua, zastosowana jako plon ochronny koniczyzny, rosła pięknie, lecz ziarna nie miała czasu wytworzyć. Marchwica (*Meum Mutelinum*) na poletku arowem wykazała w tym roku taki sam rozwój jak w latach dawniejszych; masy roślinnej wydaje niewiele, ale należy do najcenniejszych ziół podszywkowych połonin.

Koniczyna biała olbrzymia (łodyska) przezimowała dobrze, lecz tego roku nie wydała dużo masy roślinnej.

Koniczyna czerwona leniwa (*Faulklee*) z wysiewu poprzedniego roku, nie wytrzymała zimy; koniczyna brunatna *Trifolium badum* z r. 1908 w ogrodzie zginęła, na Szczawiach zaczęła się tego roku dobrze rozwijać. Inne koniczyzny z tegorocznego zasiewu prócz białej i szwedzkiej nie rosły prawie całkiem z powodu niepomyślnych warunków meteorologicznych.

Do najlepiej udających się roślin uprawnych należy na tej wysokości sporek (naturalnie na ziemi dość zasobnej); plon jego po przeliczeniu na hektar wynosił w jednym wypadku aż 304 gr. wilgotnej masy, (z nasieniem) 274 q. suchej. (bez nasienia) i 29¹/₂ q. nasienia.

Wypada jeszcze wspomnieć o uprawie ziemniaków. W tym roku użyto na próbę (więc na małych tylko kawałkach ogrodu) 25 bardzo wczesnych i wczesnych odmian. Najwcześniejsze nadawały się do użytku już 5. sierpnia.

We wszystkich roślinach, a szczególnie koniczynowatych i innych motylkowych robiły wielkie szkody zające i pauchy.

Z robót wykonanych w tym roku na Czarnohorze, a będących niejako inwestycjami wymieniamy:

- 1) zrobienie inspektu o 2 oknach, w którym wysiewa się nasiona, a roślinki z tychże przesadza się w ogrodzie;
- 2) zrobienie sani do zwózki siana z połoniny;
- 3) wystawienie brogu na siano;
- 4) wystawienie szopy z desek, potrzebnej do pochowania narzędzi, skład drzewa opałowego i rznięcie tegoż w czasie słotnym;
- 5) wykopanie (w terenie kamienistym) rowu i założenie w nim rynny na 20 m. długiej do odprowadzania z piwnicy wody gromadzącej się tam od spodu;
- 6) Poprawa drzwi i okiennic.

Lwów, dnia 11. sierpnia 1910.

Za kierownika:

Karol Huppenthal w. r.

adjunkt krajowej Stacji doświadczalnej
botaniczno-rolniczej we Lwowie.